

BI

BI SENTER FOR FINANSUTDANNING

STUDIEHÅNDBOK

2003/2004

STUDIEHÅNDBOK 2003/2004

BI SENTER FOR FINANSUTDANNING

Utgitt av BI Senter for finansutdanning, Sandvika 2003
Redaktør: Tove Grethe Ruenes
Redaksjonen avsluttet: August 2003
Design/layout: Anders Dahlen
Omslag: Grafisk avdeling, BI
Trykket hos Aktiv Trykk

INNHold

INNLEDNING

Velkommen til BI Senter for finansutdanning	6
---	---

STUDIER VED BI SENTER FOR FINANSUTDANNING

Studiemodell	8
Studieform	9
Studiemodellens grunntrekk	9
Enkeltkurs	9
Trinn 1 Bedriftsøkonom BI - Grunnfag i økonomi BI	10
Trinn 2 Bankkandidat BI	10
Trinn 3 Diplomøkonom BI i bank og finans	10
Ny Studiemodell gjeldende fra studieåret 2003/2004	11
Grunnfag i bedriftsøkonomi - anbefalt gjennomføringsplan	12
Overgangsmodell 2003/2004	13

KURSBESKRIVELSER

Kursoversikt høsten 2003 og våren 2004	16
<i>Økonomisk-administrative kurs</i>	17
Finans m/budsjettering	18
Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse I	19
Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse II	22
Makroøkonomi	24
Markedsføringsledelse	26
Organisasjonpsykologi og ledelse	28
Strategisk ledelse	30
<i>Spesialemner</i>	33
Anvendt økonomisk analyse	34
Bank og samfunn	36
Bedriftsanalyse II	39
Etiske utfordringer i finansnæringen	41
Finansnæringen i endring	43
Forsikring I	45
Kreditt- og depotjus	47
Kredittvurdering	49
Plasseringsrådgivning	51
Privatøkonomi med jus del I	53
Privatøkonomi med jus del II	55
Privatøkonomi med jus del III	57
Prosjektledelse	59
Skatterett	61
Styring av finansforetak	63

<i>Spesialkurs</i>	65
Forkurs i finans	66
Globale penger	67
Jus for kredittmedarbeidere PM	69
Jus for rådgivere PM	71
Regnskapsanalyse	73
Sparing og plassering	75
<i>Diplomprogrammet Credit Management</i>	77
Informasjonsledelse og Credit Management	78
Risikostyring og kreditt	80
Kredittjus	82
Økonomi og psykologi	84
Innpassing av utdanning i Senter for finansutdannings studiemodell	86
Diplomoppgave - studiemodell 1988/89 og 1994/96	87
Oversikt over tidligere studier og kurs ved BI Senter for finansutdanning	88

STUDIEADMINISTRATIV INFORMASJON

Navneendring/Adresseendring	92
Apollon - fagveiledningstjeneste på Internett	92
Bibliotek tjenester	92
Samarbeid ved løsning av innsendingsoppgaver	92
Kostnader og gebyrer	92
Vitnemål	92
Kvalitetsreform for høyere utdanning	93
Eksamensplan for BI Senter for finansutdanning høsten 2003/våren 2004	94
Viktige opplysninger vedrørende eksamen	95
Tre masterutdanninger ved Handelshøyskolen BI	101

REGLEMENTER

Studiereglement for Handelshøyskolen BI	104
Innhold	104
Kapittel I Generelle regler	105
§ 1 Hvem reglementet gjelder for	105
§ 2 Studentenes undersøkelses- og opplysningsplikt	105
§ 3 Opptakskrav	105
§ 4 Opptak	106
§ 5 Studieavgift	106
§ 6 Utmelding, studieavbrudd og permisjon	106
§ 7 Forlenget studietid (fullføringsfrister)	107
§ 8 Ordensbestemmelser m.v	107
Kapittel II Eksamen	108
§ 9 Definisjoner	108
§ 10 Eksamensformer	108
§ 11 Pensum	108
§ 12 Fritak for eksamen	108
§ 13 Adgang til å gå opp til eksamen	108
§ 14 Eksamensdeltagelse og eksamensfremmøte	109
§ 15 Eksamensavgift	109
§ 16 Spesiell tilrettelegging av eksamen	109

§ 17 Fusk	109
§ 18 Kontinuasjoneksamen	109
§ 19 Sensur	110
§ 20 Begrunnelse for og klage over karakter fastsetting	110
§ 21 Formelle feil ved eksamen	111
§ 22 Karakter og vitnemål	111
§ 23 Særlige regler for flervalgseksamen	111
§ 24 Ordensbestemmelser ved eksamen	111
Kapittel III Andre bestemmelser	112
§ 25 Endringer	112
§ 26 Forbehold	112
Kapittel IV Særskilte regler	113
§ 29 Særskilte regler for (enkelt) kurs	113
§ 33 Særskilte regler for bedriftsinterne kurs i regi av Handelshøyskolen BI	113
Forskrift om begrunnelse og klage ved universitets- og høyskoleeksamener	114

VELKOMMEN TIL BI SENTER FOR FINANSUTDANNING

BI Senter for finansutdanning er den ledende leverandør av kompetanse til finansnæringen og er løpende opptatt av å fornye og utvide studietilbudet i takt med nasjonal og internasjonal utvikling.

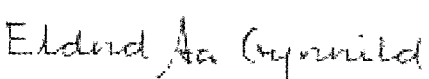
Endringer i finansmarkedet strukturelt og markedsmessig gjør at det stadig stilles større krav til profesjonalitet i rådgiverleddet. Finansiell rådgivning er i sterk fokus og på nasjonalt plan pågår et arbeid for å utvikle kompetansekrav til finansielle rådgivere. Stadig flere aktører i næringen ønsker sertifisering av sine medarbeidere som en garanti for at rådgivningen skjer i tilfredsstillende former. BI bidrar i arbeidet med å utvikle programmer som er i samsvar med internasjonale standarder for sertifisering.

Mulighetene for nettbasert kommunikasjon gir nye pedagogiske og faglige utfordringer. Vi ønsker i stadig større grad å nå studenten med et tilbud gjennom Apollon, som er BIs nettbaserte kommunikasjonsplattform. Det gjør studiesituasjonen mer fleksibel. Bruk av informasjon fra nettet vil også kunne bidra i den faglige utviklingen av kursporteføljen.

BI har vedtatt en reform for alle diplomstudier som innfører en felles studie- og kursstruktur som også rommer muligheter for spesialisering og valg rettet mot bank og finans. Den nye strukturen blir fasett inn i løpet av de kommende studieår hvor det gis mulighet for overgangsordninger mellom gammel og ny struktur. Dagens kurstilbud rettet mot person- og bedriftsmarkedet vil bli opprettholdt.

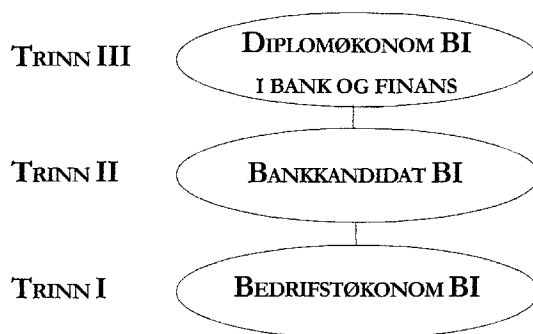
Foran et nytt studieår vil du som student stå overfor nye utfordringer som gir deg mulighet for faglig vekst og personlig utvikling. Studier kombinert med praktiske erfaring, gir deg kunnskap og ferdigheter og dermed en kjernekompetanse som gjør «din» organisasjon konkurransedyktig. Ved å bygge opp din kompetanse, er du en strategisk ressurs som er helt nødvendig i et finansmarked hvor landegrensene er åpne, og det globale marked en realitet.

Lykke til med studiene ved BI Senter for finansutdanning!

Eldrid Aashaug Gynnild
Faglig leder for bank- og finansstudier

STUDIER VED
BI SENTER FOR FINANSUTDANNING

STUDIEMODELL

OFFENTLIG GODKJENNING AV STUDIET

Utdannings- og forskningsdepartementet har tildelt BI eksamensrett etter privathøyskoleloven for BI Senter for finansutdannings studiemodell. Godkjenningen gjelder den treårige modellen (seks år på deltid) som er vist i figuren ovenfor.

Hvert trinn i studiemodellen tilsvarer ett års heltidsstudium, normert til 60 studiepoeng. Dersom studenten ønsker å benytte studiet eller deler av dette i en universitets- eller statlig høyskolegrad, avgjøres spørsmålet om uttelling av studiepoeng av den institusjon som studenten søker opptak til.

BEDRIFTØKONOM BI

Grunnfag i bedriftsøkonomi gir grunnleggende kunnskaper i fagområdene økonomi, metode, markedsføring og administrasjon og ledelse. Studiet er trinn 1 i diplomøkonomistudiene ved BI. Grunnfag i økonomi, som tilhører overgangsmodellen 2003/2004, består av 45 studiepoeng økonomisk-administrative kurs og 15 studiepoeng Privatøkonomi med jus del I. Begge grunnfagene danner den nødvendige plattform av basiskunnskap for kursene i studiemodellens trinn 2 og 3.

BANKKANDIDAT BI

Tittelen Bankkandidat BI oppnås ved å kombinere grunnfaget med spesialemner tilsvarende 60 studiepoeng. Krav til kurssammensetning fremgår i beskrivelsen av studievei Bedriftsmarked og studievei Personmarked.

DIPLOMØKONOM BI I BANK OG FINANS

For å oppnå tittelen Diplomøkonom BI i bank og finans må en i tillegg til bankkandidatstudiet ta 60 studiepoeng i trinn 3. Her inngår 15 studiepoeng styring i bank, bankhistorie, ett av kursene Strategisk ledelse eller Økonomi og psykologi, samt 33-36 studiepoeng til valg.

STUDIEFORM

DELTIDSSTUDIER OG FJERNUNDERVISNING

Alle studietilbud ved BI Senter for finansutdanning er tilrettelagt som deltidsstudier med fjernundervisning. I et deltidsstudium tilsvarer arbeidsbelastningen pr. semester halvparten av et heltidsstudium.

Under studiene er det en fordel å ha bankerfaring. Ved besvarelsen av enkelte innsendingsoppgaver kreves at studenten har en kontaktbank som kan gi nødvendig informasjon.

Det enkelte kurs er inndelt i flere studieenheter. Til hver studieenhet skal det leses en viss mengde litteratur og innsendingsoppgaver skal besvares. Studieformen legger opp til et nært samarbeid mellom student og den enkelte lærer, som gir faglig veiledning, kommentarer og veiledende karakterer på studentens besvarelser. Det er utarbeidet en egen studieguide for de fleste kurs, og denne gir studenten gode råd i arbeidet med oppgaver og litteratur.

På alle kurs er det også tilbud om studiesamlinger. Se kursbeskrivelsen til det enkelte kurs.

STUDIEMODELLENS GRUNNTREKK

Studiemodellen er bygd rundt studieveier knyttet til ulike funksjoner innen bank og finans:

- bedriftsmarked
- personmarked

Hovedstrukturen, samt trinn 1 i studiemodellen er felles for begge studieveiene.

ENKELTKURS

MULIGHET FOR Å TA ENKELTKURS I STUDIEMODELLEN

Mange bankansatte ønsker å spesialisere seg innen bestemte fagområder som er særlig aktuelle i forhold til eget arbeidsområde. Studiemodellen er fleksibel og kan tilpasses konkrete opplæringsbehov. Med forbehold om nødvendige forkunnskaper kan søkere tas opp direkte på det aktuelle kurset.

BI Senter for finansutdanning har kurstilbud også for søkere uten generell studiekompetanse. Kursene gir i slike tilfeller ikke uttelling i en grad/tittelgivende utdanning.

TRINN 1 BEDRIFTSØKONOM BI - GRUNNFAG I ØKONOMI BI

For å oppnå tittelen Bedriftsøkonom BI må trinn 1 i studiemodellen være gjennomført:

Trinn 1	Grunnfag i bedriftsøkonomi <i>eller</i> Grunnfag i økonomi BI	60 studiepoeng
---------	---	----------------

Trinn 1 i studiemodellen er felles for begge studieveiene og består av økonomisk-administrative kurs. I grunnfag i økonomi inngår også Privatøkonomi med jus del I.

TRINN 2 BANKKANDIDAT BI

For å oppnå tittelen Bankkandidat BI må følgende være gjennomført:

Trinn 1	Grunnfag i bedriftsøkonomi <i>eller</i> Grunnfag i økonomi BI	60 studiepoeng
Trinn 2	Bankkandidat BI	60 studiepoeng

Den nye studiemodellen 2003/2004 består av 48 studiepoeng økonomisk-administrative kurs: Kurset Etiske utfordringer i finansnæringen samt 30 studiepoeng studievei I eller II. I overgangsmodellen 2003/2004 kombinerer du kurset Bank og samfunn med 45 studiepoeng til valg, avhengig av valg av studievei.

TRINN 3 DIPLOMØKONOM BI I BANK OG FINANS

For å oppnå tittelen Diplomøkonom BI i bank og finans må følgende være gjennomført:

Trinn 1	Grunnfag i bedriftsøkonomi <i>eller</i> Grunnfag i økonomi BI	60 studiepoeng
Trinn 2	Bankkandidat BI	60 studiepoeng
Trinn 3	Diplomøkonom BI i bank og finans	60 studiepoeng

Trinn 3 i studiemodellen består av 15 studiepoeng styring av finansforetak, ett av kursene Strategisk ledelse eller Økonomi og psykologi i kombinasjon med valgfrie kurs (33-36 studiepoeng).

VALGFRI DEL:

- 33-36 studiepoeng blant følgende kurs som ikke allerede inngår i studiemodellen:

Bedriftsanalyse II	30 studiepoeng
Credit Management	30 studiepoeng
Forsikring I	15 studiepoeng
Kreditt- og depotjus	18 studiepoeng
Privatøkonomi med jus del III	15 studiepoeng
Prosjektledelse	18 studiepoeng
Skatterett	15 studiepoeng

- En av BIs tredje års spesialiseringer etter godkjenning.
- Studenten kan også søke om å få innpasset relevante fordypningskurs fra andre studieretninger ved Handelshøyskolen BI eller fra andre høyskoler og universiteter.

NY STUDIEMODELL GJELDENDE FRA STUDIEÅRET 2003/2004

FOR NYE STUDENTER OG STUDENTER SOM HAR PÅBEGYNT TRINN 1

**Strategisk ledelse 6 sp	Finansnæringen i endring 9 sp	Styring av finansforetak 15 sp	Valgfri del 30 sp Anvendt økonomisk analyse 15 sp Credit Management 30 sp Kreditt og depotjus 18 sp Privatøkonomi med Jus del III 15 sp Prosjektledelse 18 sp Skatterett 15 sp	Diplomøkonom BI i bank og finans	Trinn 3
Markedsøkonomiens utvikling 6 sp Metode og dataanalyse 6 sp Mikroøkonomi 6 sp Operativ økonomistyring 6 sp		Etiske utfordringer i finansnæringen 6 sp	Studievei I: Personmarked 30 sp Privatøkonomi med Jus del I 15 sp *Privatøkonomi med Jus del II 15 sp eller Studievei II: Bedriftsmarked 30 sp Kredittvurdering I 15 sp Kredittvurdering II 15 sp	Bankkandidat BI	Trinn 2
Forretningsjus 6 sp Matematikk for økonomer 6 sp Statistikk 6 sp		Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse I 12 sp Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse II 6 sp Finans med budsjettering 6 sp Makroøkonomi 6 sp Markedsføringsledelse 6 sp Organisasjonspsykologi og ledelse 6 sp		Bedriftsøkonom BI	Trinn 1
Disse kursene tilbys ved din lokale BI Høyskole eller via BI Nettstudier		* Forsikring I eller Plasseringsrådgivning kan erstatte Privatøkonomi med Jus del II. Plasseringsrådgivning kan ikke kombineres med Privatøkonomi med Jus del III i trinn 3. ** Studieåret 2003/2004 tilbys Strategisk ledelse kun som 9 sp.			

GRUNNFAG I BEDRIFTSØKONOMI - ANBEFALT GJENNOMFØRINGSPLAN

Studieplanen viser et forslag til studieprogresjon der studiet gjennomføres over fire semestre.

Kurskode	Kursnavn	Kurset tilbys	Høst 2003	Vår 2004	Høst 2004	Vår 2005
SFU0634	Organisasjonspsykologi og ledelse	Høst/vår	x			
MET9100	Matematikk for økonomer *	Høst	x			
JUR9755	Forretningsjus *	Vår		x		
SFU0631	Markedsføringsledelse	Høst/vår		x		
MET8006	Statistikk *	Høst/vår		x		
SFUxxxx	Grunnl. bedriftøkonomisk analyse I	Høst/vår			x	
SFUxxxx	Grunnl. bedriftøkonomisk analyse II	Vår				x
SFU0607	Finans m/budsjettering	Høst/vår				x
SFU0623	Makroøkonomi	Høst/vår				x

* Kurset tilbys ved BI Nettstudier og BIs øvrige Høgskoler.

Det tilbys Forkurs i matematikk høsten 2003 (Merk egen kurspåmelding/-avgift til dette). Forelesning holdes kun på semesterstartsamlingen. Forkurs i matematikk anbefales for studenter som ikke har matematikk fra 2. kl. på videregående skole. Forkurset er også til generell nytte for gjennomføringen av Grunnleggende bedriftøkonomisk analyse og Makroøkonomi. Kurset tilbys bl.a. ved BI Nettstudier.

OVERGANGSMODELL 2003/2004

FOR STUDENTER SOM ER I TRINN 2 ELLER 3 STUDIEÅRET 2003/2004:

Styring av finansforetak 15 sp	Strategisk ledelse 9 sp eller Økonomi og psykologi 12 sp	Valgfri del 33-36 sp	Diplomøkonom BI i bank og finans	Trinn 3
Bank og samfunn 15 sp	Studievei I, II eller III 45 sp		Bankkandidat BI	Trinn 2
Grunnfag i økonomi			Bedriftsøkonom BI	Trinn 1

TRINN 2 BANKKANDIDAT BI

Studievei I, II og III (45 sp) i trinn 2 består av følgende kursportefølje:

Studievei I	Personmarked:	Privatøkonomi med jus del II	15 sp
		Privatøkonomi med jus del III	15 sp
		Forsikring I	15 sp
Studievei II	Bedriftsmarked:	Bedriftsanalyse I	15 sp
		Bedriftsanalyse II	30 sp
Studievei III	Generell:	Privatøkonomi med jus del II *	15 sp
		Bedriftsanalyse I	15 sp
		Forsikring I	15 sp

* Plasseringsrådgivning kan erstatte Privatøkonomi med jus del II

TRINN 3 DIPLOMØKONOM BI I BANK OG FINANS

I valgfri del tilbys følgende kurs:

- Forsikring I 15 sp
- Privatøkonomi med jus del III 15 sp
- Skatterett 15 sp
- Kreditt- og depotjus 18 sp
- Prosjektledelse 18 sp
- Bedriftsanalyse II 30 sp
- Credit Management 30 sp
- En av BIs tredje års spesialiseringer, etter godkjenning
- Studenten kan også søke om å få innpasset bankrelevante fordypningskurs fra andre studieretninger ved BI eller fra andre høyskoler og universiteter.
- Tidligere studiekurs og ev. andre kurs kan etter søknad inngå i Valgfri del.

KURSBESKRIVELSER

KURSOVERSIKT HØSTEN 2003 OG VÅREN 2004

Kursnavn	Kurskode	Tilbys
ØKONOMISK-ADMINISTRATIVE KURS		
Finans m/budsjettering	SFU0607	høst/vår
Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse I	SFUxxxx	høst/vår
Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse II	SFUxxxx	vår
Makroøkonomi	SFU0623	høst/vår
Markedsføringsledelse	SFU0631	høst/vår
Organisasjonspsykologi og ledelse	SFU0634	høst/vår
Strategisk ledelse (trinn 3)	SFU0639	høst
Forretningsjus *	JUR9755	vår
Markedsøkonomiens utvikling *	HIS9710	høst
Matematikk for økonomer *	MET9100	høst/vår
Metode og dataanalyse *	MET2360	høst
Mikroøkonomi *	SØK9354	vår
Operativ økonomistyring *	BØK2302	vår
Statistikk *	MET8006	høst/vår

* Kurset tilbys ved BI Nettstudier og BIs øvrige Høyskoler.
Kursbeskrivelsen finner du ved å gå inn på www.bi.no

SPESIALEMNER/BRANSJESPEKIFIKKE KURS		
Anvendt økonomisk analyse	SFU0512	høst
Bank og samfunn	SFU0511	høst (siste gang H03)
Bedriftsanalyse II	SFU0583	høst (siste gang H03)
Etiske utfordringer i finansnæringen	SFU1482	høst /vår
Finansnæringen i endring	SFU0513	vår
Forsikring I	SFU0560	høst /vår
Kreditt- og depotjus	SFU3302	vår
Kredittvurdering I	SFUxxxx	høst
Kredittvurdering II	SFUxxxx	vår
Plasseringsrådgivning	SFU1410	høst /vår
Privatøkonomi med jus del I	SFU0590	høst /vår
Privatøkonomi med jus del II	SFU0592	høst /vår
Privatøkonomi med jus del III	SFU0594	vår
Prosjektledelse	SFU0586	høst
Skatterett	SFU1425	høst /vår
Styring av finansforetak	SFU0576	høst /vår

SPESIALKURS/BRANSJESPEKIFIKKE KURS

Forkurs i finans	SFU0699	høst/vår
Globale penger	SFU1430	høst/vår
Jus for kredittmedarbeidere PM	SFUxxxx	vår
Jus for rådgivere PM	SFUxxxx	høst
Regnskapsanalyse	SFU0605	høst/vår
Risikostyring og kreditt (en modul av CM)	SFU1471	vår
Sparing og plassering	SFU1412	høst/vår
Økonomi og psykologi (en modul av CM)	SFU1473	høst
Diplom programmet Credit Management (CM)		høst (går over 2 semestre)

Det tas forbehold om tilstrekkelig antall deltakere på kursene.

ØKONOMISK-ADMINISTRATIVE KURS

De økonomisk-administrative kursene gir nødvendig basiskunnskap til videre studier ved BI Senter for finansutdanning og er obligatoriske frem til en bankkandidat- og diplomøkonomtittel. Kursene er i hovedsak identiske med tilbudene som gis gjennom BI Høyskolene, med unntak av kurset SFU0607 Finans m/budsjettering.

Kurskode SFU0607

FINANS M/BUDSJETTERING

Studium: Grunnfag i bedriftsøkonomi
Grunnfag i økonomi BI
Kursansvarlig: Eldrid Aa. Gynnild
Institutt: Finansiell økonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 6

Mål

Målet med kurset er å gi en innføring i budsjettering, samt praktiske sider ved foretakets investerings- og finansieringsbeslutninger. Studenten vil lære å anvende ulike modeller og metoder innen budsjettering og finans.

Forkunnskaper

Det kreves ingen formelle forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Bøhren, Øyvind og Per Ivar Gjørsum. 1999. *Prosjektanalyse*. 2. utg. Oslo: Skarvet forlag.
Hoff, Kjell Gunnar. 1999. *Budsjettering: taktisk økonomistyring*. 2.utg. Tano Aschehoug.
Svæe, Per Hjalmar. 2003. *Finans m/ budsjettering: Studieguiden*. Sandvika: BI Senter for finansutdanning.

Emneoversikt

- Renteregning - nåverdi - internrentemetode
- Prosjektbudsjettering - egen- og totalkapitalmetode
- Lønnsomhetsvurdering av prosjekter under sikkerhet og usikkerhet
- Finansiering og effektiv rente på lån
- Budsjettering og økonomisk styring - ulike budsjetter

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av to studieenheter med tilhørende innsendingsoppgaver. Det tilbys én studiesamling à to dager.

Eksamen

Kurset avsluttes med en tre timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU06073 Finans m/budsjettering - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0607 Finans m/budsjettering, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Programmerbar kalkulator og rentetabell er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFUxxx x (BØK 2301)

GRUNNLEGGENDE BEDRIFTSØKONOMISK ANALYSE I

Studium: Grunnfag i bedriftsøkonomi
Kursansvarlig: Aage Sending
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Høst
Studiepoeng: 12

Mål

Se under de to respektive kursdelene nedenfor.

Forkunnskaper

Det er ingen spesielle krav til forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Sending, Aa. 2002. *Forkurs i regnskap*. 3. utg. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
Tellefsen, J.T. og J.C. Langli. 2002. *Årsregnskapet*. 7. utg. Oslo: Gyldendal. Kap. 1-7, 9, 11.1-11.3, 11.5-11.7, 12.1-12.5 og 20 (unntatt 20.9).
Sending, Aa. 2003. *Innføring i bedriftsøkonomi*. 3. utg. Bergen : Fagbokforlaget. Kap. 1-6 (unntatt 5.7), 8-10 (unntatt behandling av driftsgiring s 267-273 eller kap. 9.3.2), 13.1-13.4 og 13.6

I tillegg er følgende obligatorisk å anskaffe dersom ikke foreleser baserer oppgavegjennomgangen på annet materiale:

Sending, Aa. 2000. *Arbeidshefte til Innføring i bedriftsøkonomi*. 3. utg. Bergen : Fagbokforlaget.
Anskaffelsen av dette heftet bør utsettes inntil det er klargjort hva foreleser vil bygge oppgavegjennomgangen på.

Anbefalt litteratur

Ingen.

Emneoversikt

Se spesifisering under hver kursdel.

Dataverktøy

Det er obligatorisk med bruk av regneark, både til spesielle oppgaver og ikke minst til caseløsning. Regnskapsprogram benyttes ikke, men det er mulig å benytte standard programvare til løsning av case m.v., uten at dette vil bety noen tilleggsfordeler ved eksamen.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I kurset inngår fire obligatoriske kommunikasjoner i tillegg til to obligatoriske oppgaver som skal løses i forbindelse med eksamen. Det tilbys intensivundervisning på studiesamlinger i starten av semesteret og før eksamen. Det benyttes studieguide som supplement til pensumlitteraturen. I tillegg tilbys fagveiledning på Internett.

DEL 1: INNFØRING I REGNSKAP OG REGNSKAPSANALYSE

Mål

Studentene skal få innsikt i grunnleggende regnskapsregistrering og de enkleste prinsippene for regnskapsavslutning. Det skal skapes forståelse for begrepene utgift, kostnad, utbetaling, inntekt, innbetaling og beholdninger. Det legges vekt på å vise sammenhengen mellom transaksjonene og effekten på resultat og balanse. De mest sentrale verdivurderingsreglene for anleggsmidler og omløpsmidler vil bli gjennomgått, og studentene vil lære å anvende de vanlige nøkkeltallene til å foreta regnskapanalyse.

Emneoversikt

Følgende emner dekkes: 1) Regnskapets oppbygging, 2) Standard grunnkontoramme (NS 4101), 3) innføring i de grunnleggende regnskapsprinsippene, 4) registrering av ulike sentrale forretningstilfeller, 5) regnskapsmessig behandling av mva., arbeidsgiveravgift og skattetrekk, 6) avskrivninger og andre periodiseringer, 7) generelle verdivurderingsalternativer for anleggsmidler og omløpsmidler og de mest sentrale norske reglene på disse områdene, 8) presentasjon av resultat og balanse iht oppstillingsplanene og 9) regnskapsanalyse gjennom nøkkeltall for lønnsomhet, likviditet, finansiering og soliditet.

DEL 2: INNFØRING I BEDRIFTSØKONOMI

Mål

Studentene skal få de nødvendige grunnleggende kunnskaper i bedriftsøkonomiske teorier og metoder, og få oversikt over funksjonene i foretaket som økonomisk enhet. Kurset skal videre gi innsikt i bedriftsøkonomisk tankegang og hvordan økonomistyringsdata kan benyttes til kontroll og beslutninger, og kunne utnytte dette i praksis. Studentene skal også få relevant kunnskap fra ulike bransjer.

Emneoversikt

Følgende emner dekkes: 1) Bedriften og dens plass i det økonomiske systemet, 2) økonomifunksjonenes rolle og plass i bedriften, 3) kostnads- og inntektsteori, 4) kalkulasjon i varehandel og etter selvkost- og bidragsmetode, 5) økonomiske analyser og beslutninger på kort sikt (beslutningsrelevante kostnader og KRV-analyser), 6) markedsformer og markedstilpasning og 7) enkle investeringsanalyser og beregning av effektiv rente på lån.

Eksamen

I løpet av semesteret skal det løses et regnskapscase og to obligatoriske oppgaver. Caset blir delt ut i 2 deler, 1. del medio oktober (medio april) og 2. del primo november (primo mai). Verken caset eller de obligatoriske oppgavene skal innleveres, men bringes med til eksamen.

Eksamen avholdes ved slutten av semesteret. Det er en flervalgseksamen, men med mulighet for å innlevere et kommentarark i tillegg. Spørsmålene til eksamen kommer fra ulike deler av pensum, og flere av spørsmålene vil gi mulighet for å vise kunnskaper man skal ha ervervet gjennom arbeidet med caset og de obligatoriske oppgavene. Eksamen er på 4 timer og teller 100% av karakteren i kurset. Alle hjelpemidler er tillatt.

Caset og de obligatoriske oppgavene distribueres bare via kursets fagside på Internett (<http://www.bi.no/users/fgl89022>). Dato for eksamen vil fremgå av eksamensplanen. De obligatoriske oppgavene er ikke undergitt noen bestemt frist, men de anbefales løst etter hvert som de legges ut.

Eksamenskode

SFU xxxx1 Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse I - 4 timer flervalgseksamen med mulighet for kommentarer, som utgjør 100% for å oppnå karakter i kurset SFUxxxx, 12 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen avholdes hvert semester, men man må sørge for at man har riktig case og riktige obligatoriske oppgaver med seg til eksamen. Selv om man kontinuerer, må man oppdatere seg med vedkommende semesters oppgaver. Disse finner man på kursets nettside

Kurskode SFUxxxx (BØK 2303)

GRUNNLEGGENDE BEDRIFTSØKONOMISK ANALYSE II

Studium: Grunnfag i bedriftsøkonomi
Kursansvarlig: Aage Sending
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 6

Mål

Studentene skal gis innsikt i finansregnskapets oppbygging og forståelse for de sentrale måleproblemene med stor vekt på norske regnskapsbestemmelser. Evnen til å utarbeide og forstå kontantstrømoppstillinger skal utvikles. Det gjelder også verdivurdering av foretak gjennom korreksjon av balansepostene til reelle verdier. Studentene skal gis innsikt i normalkalkulasjon med tilhørende driftsregnskap og avviksanalyse, samt optimalisering med knappe ressurser. Det skal også gis innsikt i sammenhengene og forskjellene mellom finansregnskapet og driftsregnskapet. Evnen til å finne frem til relevant informasjon og å kunne bruke denne på en riktig måte i beslutningssammenheng skal oppøves.

Forkunnskaper

Kurset bygger på SFUxxxx Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse 1 eller tilsvarende kunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Tellefsen, J.T. og J.C. Langli. 2002. *Årsregnskapet*. 7. utg. Oslo: Gyldendal. Kap. 8, 11 (unntatt 11.4 og 11.9.3), 12 (unntatt 12.5.5 og appendiks 12B), 13 (unntatt 13.3.2.5 og appendiksene 13A og 13B), 14 (unntatt 14.5.5 og 14.6), 15-15.6, 16, 19.1-19.2, 19.4.1-19.4.3, 19.5.1-19.5.2, 19.5.5-19.5.6, 19.6. Noe av det som er angitt som pensum i kapittel 11 og 12 skal være kjent fra tidligere.

Sending, Aa. 2003. *Innføring i bedriftsøkonomi*. 3. utg. Bergen : Fagbokforlaget. Kap. 7 (unntatt 7.11) og 9.3.

I tillegg er følgende obligatorisk å anskaffe dersom ikke foreleser baserer oppgavegjennomgangen på annet materiale:

Sending, Aa. 2002. *Arbeidshefte i årsregnskap og regnskapsanalyse*. 3. utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Sending, Aa. 2003. *Arbeidshefte til Innføring i bedriftsøkonomi*. 3. utg. Bergen : Fagbokforlaget.

Anskaffelsen av disse heftene bør utsettes inntil det er klargjort hva foreleser vil bygge oppgavegjennomgangen på.

Anbefalt litteratur

Ingen

Emneoversikt

Følgende temaer inngår: 1) Krav til regnskapet, 2) regnskapet som informasjonskilde, 3) regnskapsprinsipper og god regnskapsskikk, 4) lover og regler for verdsettelse av eiendeler og gjeld, inntekter og kostnader, 5) egenkapital og disponering av årsresultat, 6) grunnleggende om utsatt skatt/skattekostnad, 7) kontantstrømanalyser, 8) grunnleggende om konsernregnskap, 9) driftsregnskapets formål og oppgaver, 10) introduksjon til driftsregnskap basert på normalkalkulasjon, 11) forståelse for grunnleggende avviksanalyse, 12) optimalisering med knappe ressurser, 13) miljøregnskap og 14) internasjonal regnskapsrapportering.

Dataverktøy

Ingen krav om bruk av dataverktøy i kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I kurset inngår to obligatoriske kommunikasjoner. Det tilbys intensivundervisning på studiesamlinger i starten av semesteret og før eksamen. Det benyttes studieguide som supplement til pensumlitteraturen. I tillegg tilbys fagveiledning på Internett.

Eksamen

Kurset avsluttes med en tre timers flervalgseksamen.

Eksamenskode(r)

SFUxxxx1 Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse II - 3 timer flervalgseksamen, som utgjør 100% for å oppnå karakter i kurset SFUxxxx, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt til eksamen.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamener avholdes hvert semester.

Kurskode SFU0623

MAKROØKONOMI

Studium: Grunnfag i bedriftsøkonomi
Grunnfag i økonomi BI
Kursansvarlig: Terje Synnestvedt
Institutt: Samfunnsøkonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 6

Innledning

Dette kurset eller tilsvarende kurs fra andre høyskoler inngår som kjernekurs i studiemodellen Bachelor of Management.

Mål

Hovedmålet med kurset er å gi en innføring i det makroøkonomiske fagfeltet slik at deltakerne får et godt grunnlag til å sette seg inn i aktuelle problemstillinger i norsk økonomi og økonomisk politikk. Kurset tar spesielt sikte på å:

- Forklare de viktigste begrepene og sammenhengene i nasjonalregnskapet
- Forklare det fundamentale skillet mellom realøkonomi på den ene siden og pengevesenet og nominelle størrelser på den andre
- Gi en innføring i teorier om økonomisk vekst, konjunkturbevegelser, arbeidsledighet, renter, valutakurser og inflasjon
- Gjøre greie for hvordan finanspolitikk og pengepolitikk påvirker den makroøkonomiske utviklingen i en liten åpen økonomi som den norske.

Forkunnskaper

Det er ingen spesielle krav til forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Ytterhus, B. E. 2001. *Samfunnsstyring og økonomisk politikk*. 7. utg. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Anbefalt litteratur

Grønn, E. 1998. *Samfunnsøkonomiske emner*. 3. utg. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

St. meld. nr. 1. (2003/2004) Nasjonalbudsjettet 2004. Siste utg. Oslo: Finans- og tolldepartementet.

Synnestvedt, T. og B. E. Ytterhus. 2002. *Oppgaver og løsningsforslag til «Samfunnsstyring og økonomisk politikk»*. 1 utg. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Emneoversikt

1. Oversikt over økonomifaget
 - mikro og makroøkonomi
 - marked, tilbud, etterspørsel, likevekt
2. Elementær makroøkonomi
 - nasjonalregnskapsbegreper
 - økonomisk vekst og bærekraftig utvikling
 - Keynes' enkle multiplikatormodell
 - eksport og import

3. Penge- og finanspolitiske begreper
 - om pengemarkedet
 - ISLM-modellen i en lukket økonomi
 - det offentlige budsjettbalanse
 - finans og pengepolitikk i praksis
4. Stabiliseringspolitikk i en åpen økonomi
 - valutamarkedet
 - finans- og pengepolitikk ved fast/flytende valutakurs
5. Utdyping av de enkle makromodellene
 - inflasjon, Phillipskurven
 - AD/AS-modellen

Dataverktøy

Bruk av dataverktøy er ikke obligatorisk i kurset. Dataverktøy kan imidlertid brukes til å eksemplifisere og visualisere en rekke av kursets sentrale problemstillinger. For de studenter som ønsker det, vil det ved eksamen bli anledning til å bruke dataverktøy. Det anbefales at man da disponerer egen PC.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I kurset inngår to obligatoriske innsendingsoppgaver. Det tilbys intensivundervisning på studiesamlinger i starten av semesteret og før eksamen. Det benyttes studieguide som supplement til pensumlitteraturen. I tillegg tilbys fagveiledning på Internett.

Eksamen

Kurset avsluttes med en hjemmeeksamen på 72 timer som løses individuelt eller i grupper på inntil tre studenter. Det er tillatt å bruke dataverktøy til å løse eksamensoppgavene der det er hensiktsmessig.

Eksamenskode

SFU06233 Makroøkonomi - hjemmeeksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0623, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen avholdes hvert semester.

Kurskode SFU0631

MARKEDSFØRINGSLEDELSE

Studium: Grunnfag i bedriftsøkonomi
Grunnfag i økonomi BI
Kursansvarlig: Runar Framnes
Institutt: Markedsføring
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 6

Mål

Studenten skal etter kurset ha tilegnet seg basiskunnskaper i markedsføring og fått forståelse av markedsføringens virkemidler og funksjon. Studenten skal lære å kjenne sentrale begreper, teorier og modeller knyttet til markedsføring. Markedsorientering og faglige kunnskaper skal gjøre studenten i stand til å identifisere, analysere og løse markedsføringsproblemer i praksis.

Forkunnskaper

Det kreves ingen formelle forkunnskaper. I og med at markedsføring er nært knyttet til praksis og til andre funksjoner i arbeidslivet, vil studenter med praktisk erfaring og med innsikt i andre bedriftsøkonomiske disipliner få større utbytte av kurset.

Obligatorisk litteratur

Framnes, R. og H. M. Thjømøe. 2001. *Markedsføringsledelse*. 6. utg. Oslo: Tano Aschehoug.
Framnes, R. og A. S. Johnsen. 2001. *Oppgavesamling med svar og løsningsmomenter til Markedsføringsledelse*. Sandvika: R. Framnes/ A. S. Johnsen.

Emneoversikt

- Introduksjon til markedsføringsfagets utvikling
- Markedsføringsfunksjonenes plass i virksomheten
- Strategi og markedsplanlegging
- Markedsføringens omgivelser og arbeidsbetingelser
- Kjøpsatferd på forbruker- og bedriftsmarkedet
- Segmentering, markedsanalyse og prognoser
- Markedsføringens virkemidler
- Organisering og kontroll av markedsføringen

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I kurset inngår to innsendingsoppgaver. Det tilbys intensiv-undervisning på studiesamlinger i starten av semesteret og før eksamen. I tillegg tilbys fagveiledning på Internett.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU06313 Markedsføringsledelse, skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0631, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

«Lov om kontroll med markedsføring».

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen avholdes hvert semester.

Kurskode SFU0634

ORGANISASJONSPSYKOLOGI OG LEDELSE

Studium: Grunnfag i bedriftsøkonomi
Grunnfag i økonomi BI
Kursansvarlig: Øyvind Martinsen
Institutt: Ledelse og organisasjon
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 6

Mål

Dette kurset skal gi forståelse for individers adferd og holdninger, hvordan beslutninger fattes og hvordan samspillet mellom individer fungerer. Siktemålet er å gi studentene en nyansert måte å forstå de mest sentrale psykologiske prosesser i organisasjoner. Kurset vil også legge vekt på å gi en grunnleggende innføring i ledelse. Det legges vekt på å formidle en bred fortolkningsramme for lederens atferd og de effekter dette har på ulike forhold i organisasjoner.

Forkunnskaper

Det er ingen spesielle krav til forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Kaufmann, Geir og Astrid Kaufmann. 1998. *Psykologi i organisasjon og ledelse*. 2. utg. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget. (Kap. 2-3 (83-97), 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13) (gjelder høsten 2003)

Kaufmann, Geir og Astrid Kaufmann. 2003. *Psykologi i organisasjon og ledelse*. 3. utg. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget. (gjelder våren 2004)

Martinsen, Øyvind, red. 2001. *Perspektiver på ledelse*. Gyldendal Akademiske. (Kap. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11) (gjelder høsten 2003)

Martinsen, Øyvind, red. 2003. *Perspektiver på ledelse*. Gyldendal Akademiske. (gjelder våren 2004)

Pensumlitteraturen er under revisjon, Mindre enn 20% endringer forventes.

Anbefalt litteratur

De øvrige kapitlene fra pensumbøkene.

Emneoversikt

- Motivasjon
- Emosjoner
- Personlighet
- Persepsjon
- Læring
- Problemløsninger, beslutninger og kreativitet
- Holdninger og jobbtilfredshet
- Gruppesykologi
- Ledelse og samspill
- Fra mellomledelse til toppledelse
- Makt og innflytelse
- Lederstil og lederatferd
- Ledelse og kompetansestyring
- Endringsledelse

- Informasjonsbehandling
- Kjønn og ledelse
- Transformasjonsledelse
- Selvledelse

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset har to obligatoriske innsendingsoppgaver. Det tilbys intensivundervisning på samlinger i starten av semesteret og før eksamen. Det benyttes studieguide som supplement til pensumlitteraturen. I tillegg tilbys fagveiledning på Internett.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU06343 Organisasjonpsykologi og ledelse - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0634, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Ingen hjelpemidler er tillatt til eksamen.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen avholdes hvert semester.

Kurskode SFU0639

STRATEGISK LEDELSE

Studium: Diplomøkonom BI i bank og finans
Kursansvarlig: Fred Wenstøp, Bente Løwendahl
Institutt: Strategi
Semester: Deltid: Høst
Studiepoeng: 9

Mål

Kurset skal gi studentene god innsikt i strategisk ledelse, inkludert ledelse og utvikling av organisasjonens ressurser. I kurset vektlegges problemer og metoder knyttet til utvikling innenfor ulike typer bedrifter, både små og store, og innenfor ulike sektorer og bransjer. Kurset har således en integrerende funksjon i forhold til andre fag som økonomistyring, logistikk, organisasjon og markedsføring. Kurset vil også behandle beslutninger og beslutningsprosesser. Målet er å gi studentene grunnleggende innsikt i praktiske fremgangsmåter i situasjoner med målkonflikter.

Forkunnskaper

Generelle kunnskaper innenfor økonomisk-administrative fag.

Obligatorisk litteratur

Løwendahl, Bente og Fred Wenstøp 2003. *Grunnbok i Strategi*. 2. utg. Oslo: A W Damm & Sønn a.s

Anbefalt litteratur

Stene, Morten. 1999. *Vitenskapelig forfatterskap*. Oslo: Kollo forlag.
Utdelt materiale.

Emneoversikt

- Strategibegrepet
- Visjon, forretningide og mål
- Målformulering
- Strategiske valg
- Verdiskapning, verdikjeer, verdiverksteder, verdinettverk
- Internanalyse
- Ekstern analyse
- Evaluering av alternativer
- Fra beslutning til gjennomføring
- Balansert målstyring

Dataverktøy

Det anbefales å bruke dataverktøy.

Anbefalt programvare

Excel, Pro&Con for Excel. Programvaren med bruksanvisning vil bli gjort tilgjengelig for BIs studenter.

Gjennomføring

Det gjennomføres internsivundervising på samlinger i starten av semesteret og før eksamen. Det benyttes studieguide som supplement til pensumlitteraturen. Studieguiden inneholder tips om studiet, fremdriftsplan, oppgaver og faglige artikler knyttet til de ulike emner. Fagveiledningen gjennomføres bl.a. via Internett, med fagsider og diskusjonsgrupper. Det inngår tre obligatoriske innsendingsoppgaver i kurset.

Eksamen

Kurset avsluttes med innlevering av en prosjektoppgave. Inntil tre studenter kan gå sammen om et felles prosjektarbeid. Prosjektarbeidet skal gi studentene anledning til, gjennom eget arbeid, å sette teori inn i en praktisk sammenheng.

Eksamenskode

SFU06391 Strategisk ledelse - Prosjektoppgave, eksamen teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0639, 9 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjon skjer ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

SPESIALEMNER/BRANSJESPESIFIKKE KURS

Disse kursene er sentrale i studiemodellen. Kursene kombinerer teori med gjennomgang av konkrete, bankspesifikke problemstillinger.

Under studiene er det en fordel å ha bankerfaring. Ved besvarelsen av enkelte innsendingsoppgaver kreves det at studenten har en kontaktbank som kan gi nødvendig informasjon.

Kurskode SFU0512

ANVENDT ØKONOMISK ANALYSE

Studium: Diplomøkonom BI i bank og finans
Kursansvarlig: Terje Synnestredt
Institutt: Samfunnsøkonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 15

Mål

Kurset skal gi studentene innsikt i makroøkonomiske mekanismer og styrke forståelsen av samspillet mellom realøkonomien og finansmarkedene. Gjennom diskusjon av aktuelle økonomiske problemstillinger som makroøkonomisk ustabilitet, finansielle kriser, konkurranseevne og næringsutvikling legger kurset vekt på å koble teoretisk innsikt til konkrete case. Videre gis en gjennomgang av konjunkturindikatorer hvor hensikten er å gi studentene bedre forutsetninger for å tolke makroøkonomisk informasjon og grunnlaget for økonomiske prognoser.

Forkunnskaper

Grunnkurs i makro- og mikroøkonomi.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av fem studieenheter med tilhørende inn-sendingsoppgaver, tre enheter i 1. del og to enheter i 2. del. Det tilbys to studiesamlinger à fire dager.

Obligatorisk litteratur

Hope, Einar, red. 2002. *Næringspolitikk for en ny økonomi*. Bergen: Fagbokforlaget
Isachsen, Arne Jon, red. 2002. *Hva gjør oljepengene med oss?* Oslo: Cappelen akademisk forlag
Blanchard, Olivier. 2003. *Macroeconomics*. 3rd ed. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall
Synnestvedt, T og B. Ytterhus. 2003. *Kompendium til kurset Anvendt økonomisk analyse*. Sandvika: BI.
Synnestvedt, T og B. Ytterhus. 2003. *Studieguide til kurset Anvendt økonomisk analyse*. Sandvika: BI.

Anbefalt litteratur

Ingen.

Emneoversikt

Del I

- Rente, valuta og inflasjon (pariteter)
- Penge- og valutapolitikk
- Finanspolitikk

Del II

- Arbeidsmarkedet og tilbudssiden
- Økonomisk vekst
- Næringsøkonomi

Del III

- Konjunkturindikatorer
- Konjunkturteori
- Finansielle kriser
- Makroøkonomiske prognoser

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i kurset.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU05121 - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0512, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Programmerbar kalkulator er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0511

BANK OG SAMFUNN

Studium: Bankkandidat BI
Kursansvarlig: Sverre Knutsen, Terje Synnestvedt
Institutt: Samfunnsøkonomi
Semester: Deltid: Høst (siste gang H03)
Studiepoeng: 15

Innledning

Kurset skal gi studenten perspektiv på næringsutvikling og kunnskap om samfunnsmessige forhold og sammenhenger som er sentrale for en medarbeider i finansnæringen. Målsettingen oppnås ved at studentene går gjennom to deler som er nærmere beskrevet nedenfor.

Mål

Målet med kurset er å gi studenten innsikt i konsumenters og bedrifters tilpasning i ulike markedsmessige situasjoner, og vurdere konsumenters og bedrifters innvirkning på allokeringen av samfunnets ressurser, samt velferdsmessige konsekvenser av ulike markedsformer. Det tas sikte på å drøfte behovet for offentlige inngrep i en markedsøkonomi, redegjøre for konsekvensene av markeds-
svikt og gi innsikt i metoder til bruk i samfunnsplanlegging.

Kurset skal videre utdype studentens kunnskaper innen sentrale, samfunnsøkonomiske problemstillinger fra trinn I i studiemodellen, blant annet penge- og kredittmarkedenes innvirkning på realøkonomiske forhold, ulike anbefalinger om økonomisk politikk i en åpen økonomi og dessuten valutakurspolitikk.

Kurset skal også gi studenten kunnskap og innsikt om bank- og finansinstitusjonenes rolle i samfunns-
økonomien og utviklingen av finansmarkedene i historisk perspektiv.

Forkunnskaper

Makroøkonomi eller tilsvarende.

Obligatorisk litteratur

Bank og samfunn - 1. del: Mikro- og makroøkonomi/offentlig økonomi

Ytterhus, B. E. 2001. *Samfunnsstyring og økonomisk politikk*. 7. utg. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.
Synnestvedt, T og Ytterhus, B. 2002. *Oppgaver og løsningsforslag til «Samfunnsstyring og økonomisk politikk»*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
Parkin, Michael. 2000. *Microeconomics*. 5th ed. Reading, Mass.: Addison-Wesley.
Ringstad, Vidar. 1999. *Offentlig økonomi og økonomisk politikk*. Bind 3 i *Samfunnsøkonomi*. 4. utg. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
Ringstad, Vidar. 1999. *Løsningsforslag til øvingsoppgaver til: Offentlig økonomi og økonomisk politikk*. 4. utg. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
Synnestvedt, Terje. 2003. *Bank og samfunn 1. del: Studieguiden og oppgaver*. Sandvika: BI.

Bank og samfunn - 2. del: Bankenes rolle i samfunnet i et langtidsperspektiv

Knutsen, Sverre. 2002. *Bank og samfunn 2. del: Studieguiden og oppgaver*. Sandvika: BI.

Knutsen, Sverre, red. 2002. *Artikkelsamling*. Sandvika: BI.

Ecklund G. J. og S. Knutsen. 2000. *Vern mot kriser?: Norsk finanstilsyn gjennom 100 år*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kindleberger, Charles P., P. Manias and A. Crashes. 1989. *A history of financial crises*. 2nd ed. Houndsmill and London: MACMILLAN.

Emneoversikt

Bank og samfunn - 1. del: Mikro- og makroøkonomi/offentlig økonomi

Ansvarlig: Terje Synnestvedt

Emnene i denne delen av kurset er organisert i tre deler:

Mikroøkonomi

- Introduksjon til mikroøkonomisk analyse
- Etterspørere, tilbydere og markeder
- Teori om konsumenters og bedrifters tilpasning
- Teori om hvordan markedene fungerer
- Markedenes allokering av ressurser

Makroøkonomi

- IS-LM-modellen
- Mundell-Flemmingmodellen
- AD-AS-modellen
- Phillipskurven
- Makroøkonomisk politikk i åpne økonomier

Offentlig økonomi

- Den offentlige sektors rolle i en økonomi som den norske
- Frikonkurransomodellens optimalitetsegenskaper
- Markedsimperfeksjoner
- Skatteteori

Bank og samfunn - 2. del: Bankenes rolle i samfunnet i et langtidsperspektiv

Ansvarlig: Sverre Knutsen

- Langtidslinjer i norsk økonomisk historie
- Fremveksten av moderne bank- og finansinstitusjoner 1850-1920
- Bank, bedrift og økonomisk utvikling
- Finansielle kriser
- Regulering og tilsyn:

Hovedlinjer og vendepunkter i norsk banklovgivning.

Finanstilsyn gjennom hundre år.

- Det regulerte marked. Bankene og norsk kredittpolitikk, 1950-85
- Internasjonalisering og omstilling i bank- og finansnæringen

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av fem studicenheter med tilhørende innsendingsoppgaver, tre enheter i 1. del og to enheter i 2. del. Det tilbys to studiesamlinger à fire dager.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU05113 Bank og samfunn - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0511, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Ikke-programmerbar kalkulator er tillatt.

Kontinuasjon

Nærmere informasjon ved BI Senter for finansutdanning.

Kurskode SFU0583

BEDRIFTSANALYSE II

Bedriftsrådgivning og kredittvurdering

Studium: Bankkandidat BI
Kursansvarlig: Stein-Rune Fjærvoll, Eldrid Aa Gynnild
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Vår (Normert studietid er 2 semestre) (siste gang H03/V04)
Studiepoeng: 30

Mål

Kurset bygger på Bedriftsanalyse I og skal gi en fordypning innen emner knyttet til bedriftsrådgivning og kredittvurdering i bank. Kurset skal gi en helhetsforståelse for vurdering av næringsengasjementer ut fra bedrifts- og næringsøkonomiske, strategiske og juridiske sider. Kurset gir innsikt i hvordan bedriftens økonomiske og strategiske stilling kan analyseres og tolkes. Det blir lagt vekt på å gi innsikt i sentrale faktorer ved kredittvurdering, oppfølging og kontroll av engasjementer, samt håndtering av tapsengasjementer.

Forkunnskaper

Bedriftsanalyse I, Bedriftsøkonomisk analyse, Finans m/budsjettering og Regnskapsanalyse eller tilsvarende.

Obligatorisk litteratur

Bøhren, Øyvind og Dag Michalsen. 2001. *Finansiell økonomi: Teori og praksis.* 2. utg. Oslo: Skarvet Forlag.
Moen, Harald. 1997. *Kredittvurdering i bank: Hvordan vi styrer kredittene.* Sandvika: BI Bankakademiet.
Eklund, Trond og K. Knutsen. 2003. *Regnskapsanalyse med årsoppgjør: aktiv bruk av regnskapet.* 7. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
Reve, Torger og Kjell Grønhaug. 1989. *Strategi og organisasjon.* Oslo: Tano.
Reve, Torger og Per R. Stokke. 1996. *Strategisk analyse: Grunnlaget for praktisk strategiutvikling.* Bergen: Fagbokforlaget.
Jakobsen, Erik og Torger Reve. 2000. *Et verdiskapende Norge.* Oslo: Universitetsforlaget.
Dahl, Gunnar, T. Hansen, R. Hoff og A. Kinserdal. 1997. *Verdsettelse i teori og praksis.* Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
Bankjys del I og II. 1999. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.
Bedriftsanalyse II: Studieveiledning og case. 2003/2004. Sandvika: BI Senter for finansutdanning.
Artikler og klipp. 2003/2004. Sandvika: BI Senter for finansutdanning.
Praktisk Økonomi og ledelse: Nr. 2/1994: *Konkurranseforbedring*
Motorbransjen: Nr. 1/2003
Norske bankers praksis på kredittområdet. 1995. Småskrift nr. 1. Oslo: Kredittilsynet.
God praksis på kredittområdet. 1995. Vedlegg til Småskrift nr. 1. Oslo: Kredittilsynet.

Erneoversikt

- Analyse av bedriftens økonomiske stilling
- Prosjektvurdering og finansiering
- Verdsettelse -teori og praksis
- Nærings- og bransjeanalyser
- Bedriftsstrategi
- Prising av kreditt - risikovurdering
- Kredittpolicy, porteføljestrategi og kredittvurdering

- Engasjementsoppfølging
- Problemengasjementer
- Juridiske aspekter og aktuelle rettsregler av betydning for engasjementsvurdering og oppfølging

Ved gjennomgang av de ulike temaene skal studentene løse innsendingsoppgaver. I disse oppgavene (casene) møter studenten bedrifter i ulike «livsfasen» og fra forskjellige næringer/bransjer. Casene integrerer faglige problemer fra bedriftsøkonomi og regnskap, næringsøkonomi, strategi og jus.

I kurset behandles sentrale deler av regnskapslovgivningen, selskapsrett, avtalerett, pengekravsrett, pante- og tingsrett, tvangsfullbyrdelse og konkurs og annen aktuell banklovgivning.

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er to semestre på deltid. Kurset består av syv studieenheter med tilhørende innsendingsoppgaver, samt tre telefonveiledninger. Det tilbys to studiesamlinger à fire dager, én i hvert semester.

Eksamen

Kurset avsluttes med en seks timers skriftlig, individuell eksamen. Eksamensoppgavene kan knyttes til spørsmål fra casene i de syv studieenheterne eller til spørsmål fra pensum mer generelt. «Studieveiledning og case», se obligatorisk litteratur ovenfor, skal bringes med til eksamen.

Eksamenskode

SFU05833 Bedriftsanalyse II - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0583, 30 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt.

Kontinuasjon

Nærmere informasjon ved BI Senter for finansutdanning.

Kurskode SFU1482

ETISKE UTFORDRINGER I FINANSNÆRINGEN

Studium: Bankkandidat BI
Kursansvarlig: Heidi Høivik
Institutt: Strategi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 6

Mål

Hensikten med kurset er å øke kunnskapen om etiske dilemmaer. Videre tar kurset sikte på å trene opp deltakernes evne til å være pro-aktive, foreta vedribaserte risiko/konsekvensanalyser samt bli tryggere i egen håndtering av etiske dilemmaer. Teorier blir belyst i den utstrekning de kan brukes til å hjelpe den enkelte i praksis. Hovedfokus er på håndtering av etiske utfordringer (kompetanse og ferdigheter), ikke bare i økt akademisk kunnskap.

Det legges vekt på å benytte næringens etiske regler og andre relevante dokumenter. Konkrete dilemmaer fra hverdagen i finansnæringen tas opp til refleksjon og diskusjon.

Forkunnskaper

Det kreves ingen forkunnskaper for kurset.

Obligatorisk litteratur

Boatright, John R. 1999. *Ethics in finance*. Malden, Mass. : Blackwell Publishers

Johansen, Kjell Eyvind og Vetlesen, Arne Johan. 1996. *Etikk - i historie og samtid*. Oslo : Universitetsforlaget

Artikkelsamling

Casesamling

Anbefalt litteratur

Weltzien-Høivik, Heidi von. 2002. *Moral leadership in action: Building and sustaining moral competence in European organizations*. Cheltenham: Edward Elgar.

Emneoversikt

- Etiske utfordringer på mikro og makronivå
- Teoretiske perspektiver relevant for etikk i finansnæringen
- Modeller for etisk refleksjon
- Anvendelse av etisk refleksjon ved hjelp av «case»
- Utvikling og vedlikehold av etisk kompetanse i organisasjoner
- Verdistyring under omstillingsprosesser i bank og finans
- Etiske investeringer: ulemper og fordeler
- Etiske regelverk i bank og finansnæringen

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i kurset.

Gjennomføring

Kurset gjennomføres med 2 samlinger på tilsammen 3 dager (2+1). Det er to obligatoriske innleveringer i løpet av kurset.

Eksamen

Kurset avsluttes med en hjemmeksamen på 48 timer som løses individuelt eller i grupper på inntil tre studenter.

Eksamenskoder(r)

SFU14821 - Etiske utfordringer i finansnæringen - hjemmeksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU1482, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjon ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0513

FINANSNÆRINGEN I ENDRING

Studium: Diplomøkonom BI i bank og finans
Kursansvarlig: Sverre Knutsen
Institutt: Innovasjon og økonomisk organisering
Semester: Deltid: Vår
Studiepoeng: 9

Mål

Målet med kurset er å gi studenten kunnskap om endringer i finanssektoren nasjonalt og internasjonalt over tid. Gjennom en kombinasjon av økonomisk teori og historisk kunnskap, skal studentene bli bedre i stand til å analysere de viktigste drivkreftene for endring i finansnæringen. Et viktig mål er å gi innsikt i bakgrunnen for og årsakene til finansielle kriser. Kunnskapen som tilegnes gjennom studiet vil gjøre studenten bedre i stand til å forstå både styring av og strategiske valg i finansforetak, og også sette studenten bedre i stand til å utføre rådgivningsoppgaver.

Forkunnskaper

Det er ikke nødvendig med formelle forkunnskaper for dette kurset.

Obligatorisk litteratur

Eichengreen, B. 1998. Globalizing capital : a history of the international monetary system. New and updated ed. Princeton: Princeton University Press.
Ecklund G.J. og S. Knutsen. 2000. Vern mot kriser : norsk finanstilsyn gjennom 100 år. Bergen: Fagbokforlaget.
Knutsen, Sverre. 2003. Finansnæringen i endring: studieguide og oppgaver. Sandvika: Handelshøyskolen BI.
Knutsen, Sverre. red. 2003. Kompendium/Artikkelsamling. Sandvika: Handelshøyskolen BI.

Anbefalt litteratur

Ingen.

Emneoversikt

- Finansinstitusjoner og markeder, 1870 til i dag
- Finansielle kriser
- Regulering og tilsyn
- Omstilling, fusjoner og oppkjøp
- Finans og økonomisk vekst

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert gjennomføringstid på denne modulen er ett semester. I kurset inngår tre obligatoriske innsendingsoppgaver. Det tilbys en studiesamling à tre dager.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fire timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode(r)

SFU05131 Finansnæringen i endring - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset
SFU0513, 9 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Programmerbar kalkulator tillatt ved eksamen.

Kontinuasjon

Kontinuasjon ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0560

FORSIKRING I

Studium: Bankkandidat BI
Kursansvarlig: Stig Harry Olsen, Eldrid Aa. Gynnild
Institutt: Finansiell økonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 15

Mål

Målet med kurset er at studenten skal få grunnleggende innsikt i aktuelle person- og skadeforsikringsprodukter i markedet. Kurset fokuserer på rådgiverens rolle og oppgaver i forbindelse med behovsanalyse og salg av forsikring. Kurset gir innsikt i folketrygden, tjenstepensjon samt individuelle pensjonsordninger i tillegg til personrisikodekninger som yrkesskade-, ulykke og gruppelivsordninger.

Studenten gis videre innsikt i de privatretslige- og offentlighetsrettslige rammebetingelser som gjelder for forsikring, samt grunnleggende livsforsikringsteknikk. Kurset skal også gi innsikt i aktuelle skadeforsikringsprodukter for personkunder, med vekt på motorvogn-, brann- og kombinert forsikring.

Forkunnskaper

Privatøkonomi med jus del I eller tilsvarende.

Obligatorisk litteratur

Myrstad, Kai, red. 2003. *Personforsikring: Privat-bedrift*. 8. utg. Sandvika. BI Forsikringsakademiet.
Kompedium i Forsikring I. 2003. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.
Plogvoll, Stein, red. 2002. *Motorvognforsikring*. Sandvika: BI Forsikringsakademiet.
Brann- og kombinert forsikring - privat. 2002. Sandvika: BI Forsikringsakademiet
Studieguide i Forsikring I for personkunderådgivere. 2003/2004. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.
Berthelsen, Elisabeth. 2001. *Informasjonssplikten*. 4.utg. Sandvika: BI Forsikringsakademiet.
Forskrifter til kurs i forsikring I. 2002. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Anbefalt litteratur

Boye, Knut, T. Hansen og D. J. Hveem . 2002. *Personlig økonomi 2003*. 20.utg Oslo : Cappelen Akademisk Forlag. (Tidligere utgaver kan også benyttes).

Emneoversikt

Innføring i forsikring

- Forsikringsbehov og rådgivning
- Folketrygd
- Yrkesskade- og ulykkesforsikring
- Gruppelivsforsikring
- Livsforsikringsteknikk
- Offentlighetsrettslige rammebetingelser

Kollektive pensjonsordninger

- Pensjonssystemet i Norge
- Kollektiv pensjonsforsikring - privat sektor
- Kollektiv pensjonsforsikring - offentlig sektor
- Avtalefestet pensjon (AFP)

Forsikringsavtaleretten

- Selskapets informasjonsplikt
- Forsikringsavtaleloven
- Markedsføringsloven

Private forsikringsordninger

- Individuell kapitalforsikring
- Individuell renteforsikring
- Skatteregler for individuelle livs- og pensjonsforsikringer
- Økonomiske konkurranseparametre mellom selskapene
- Sammenlikning av sparing i bank, fond og forsikring

Skadeforsikring for personkunder

- Motorvognforsikring
- Brann- og kombinert forsikring

Dataverktøy

Dataverktøy/programvare benyttes ikke i dette kurset, men studenten bør ha tilgang til Internett..

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I kurset inngår fem obligatoriske innsendingsoppgaver. Det tilbys to studiesamlinger à tre dager.

Eksamen

Kurset avsluttes med en seks timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU05603 Forsikring I - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0560, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Løvsamling og ikke-programmerbar kalkulator er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU3302

KREDITT- OG DEPOTJUS

Studium: Diplomøkonom BI i bank og finans
Kursansvarlig: Dag Jørgen Hveem
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Vår
Studiepoeng: 18

Mål

Etter gjennomgått kurs skal studentene ha innsikt i rettslige spørsmål som har særlig betydning ved utøvelsen av kreditt- og depotfunksjonene i bank, videre kunnskap som setter dem i stand til å handle slik at bankens rettigheter, interesser og plikter blir ivaretatt på beste måte i forbindelse med sikring og inndrivelse av bankens krav.

Forkunnskaper

Ett av følgende kurs: Privatøkonomi med jus del I, Privatøkonomi med jus del II, Bankjus, Bankjus PM, Bedriftsanalyse II eller tilsvarende. Andre jus-fag og relevant arbeidserfaring kan også gi tilstrekkelige forkunnskaper (konkret vurdering).

Obligatorisk litteratur

Bergsåker, Trygve. 2001. *Lærebok i pengekravsrett: Tilpasset privatrett grunnfag ved Universitetet i Oslo*. 2.utg. Oslo: T. Bergsåker.
Brækhus, Sjur. 1994. *Pant og annen realsikkerhet*. Del 2 i *Omsetning og kreditt*. Oslo: Universitetsforlaget (utvalgte deler).
Børresen, Pål. 2001. *Konkurs: Enkeltforfølgning, gjeldsforhandlinger og konkurs*. 4. utg. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
Falkanger, Thor. 2000. *Tingsrett*. 5. utg. Oslo: Universitetsforlaget (utvalgte deler).
Falkanger, Thor. 2000. *Tvangsfullbyrdelse: Et kompendium*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
Eventuelt senere utgaver og ajourførte kapitler.

Emneoversikt

Kurset Kreditt- og depotjus behandler rettsregler som har særlig betydning for de sikkerheter som kreves/stilles for bankenes utlån og regler som har betydning for bankenes rettigheter og interesser i konkurranse med andre rettighetshavere. Hovedvekten er lagt på panteretten og konkursretten. Disse emner inngår i kurset:

- Panterett
- Pengekravsrett
- Tinglysning og registrering
- Tvangsfullbyrdelse
- Konkurs/akkord (gjeldsforhandling)

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I løpet av kurset skal studenten besvare fire innsendingsoppgaver. Den siste innsendingsoppgaven har et noe større omfang («semesteroppgave»). I tillegg skal studenten ha minimum to telefonveiledninger med lærer. Det tilbys til sammen åtte samlingsdager fordelt på tre samlinger. På studiesamlingene vil det bli holdt forelesninger og løst oppgaver individuelt og i grupper.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU33023 Kreditt- og depotjus - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU3302, 18 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Lovsamling (inkl. særtrykk av lover).

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0582

KREDITTVURDERING I

Studium: Bankkandidat BI
Kursansvarlig: Trond Eklund
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Høst
Stuideoeng: 15

Mål

Kurset har som mål å skape forståelse i forhold til de problemstillinger man står overfor ved vurdering av kreditt-risiko ved næringslivsengasjementer. Låntakers økonomiske stilling og utvikling er av sentral betydning.

Det blir lagt betydelig vekt på å analysere bedriftens evne til å betjene lån ved å analysere fremtidig kapitalbehov og krav til fremtidig inntjening. Også ikke-finansielle forhold av betydning for bedriftens fremtidige inntjening drøftes. Kurset gir videre en innføring i god praksis på kredittområdet, både norsk og internasjonal standard gjennomgås

Forkunnskaper

Det forutsettes kunnskaper i eksternregnskap med regnskapsanalyse, tilsvarende SFU0601 Bedriftsøkonomisk analyse og kunnskaper i investeringsanalyse tilsvarende kurset SFU0607 Finans m/budsjettering eller BØK 8950 Investering og finansiering

Obligatorisk litteratur

Eklund, Trond og Knut Knutsen. 2003. *Regnskapsanalyse med årsoppgjør: aktiv bruk av regnskapet*. 7. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
Eklund, Trond og Knut Knutsen. 2003. *Hjelper til Regnskapsanalyse med årsoppgjør* 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget
Johnson, Gerry & Kevan Scholes. 2002. *Exploring corporate strategy*. 6th ed. New York : Pearson.
Norske bankers praksis på kredittområdet. 1995. Oslo: Kredittilsynet. Småskrift nr. 1
God praksis på kredittområdet: 1995. Vedlegg til småskrift nr. 1 Oslo: Kredittilsynet.
Principles for the Management of Credit Risk
Diverse artikler

Anbefalt litteratur

Bøhren, Øyvind og Per Ivar Gjerum. 1999. *Prosjektanalyse*. 2. utg. Oslo: Skarvet Forlag.

Emneoversikt

Følgende hovedemner vil bli behandlet:

- Korrigering og verdivurdering av regnskapet før analyse
- Tradisjonell analyse
- Strømningsanalyser
- Fremtidig kapitalbehov og dekningsmuligheter
- Krav til fremtidig inntjening

- Analyse av ikke-finansielle forhold rundt bedriften
- Modeller for risikoklassifisering og konkursprediksjon
- Porteføljestrategi og kredittvurdering
- Engasjementsoppfølging
- God praksis på kredittområdet

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av fem skriftlige, obligatoriske kommunikasjoner. Det tilbys to studiesamlinger å tre dager i løpet av kurset.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU05823 Kredittvurdering I - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karkater i kurset SFU0582 Kredittvurdering I, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt til eksamen.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU1410

Plasseringsrådgivning

Studium: Bankkandidat BI
Kursansvarlig: Eldrid Aa. Gynnild, Arne Jon Isachsen
Institutt: Finansiell økonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 15

Innledning

Fusjoner, allianser og samarbeidsavtaler innen bank, finans og forsikring gir klare signaler om en næring i sterk endring. Dette medfører store krav til kompetanse blant medarbeiderne. Utviklingen viser også at verdipapirmarkedet er i fokus, og at kravet til solid og helhetlig rådgivning øker. For å reflektere dette behovet tilbys et program rettet mot plasseringsrådgivere i bank.

Programmet retter seg mot medarbeidere i bank med erfaring fra plasseringsrådgivning og verdipapir-omsetning. Kurset har en teoretisk forankring knyttet mot det praktisk nyttige.

Kurset består av to moduler:

- Modul 1: Globale penger (Makro- og mikroøkonomi) (6 sp)
- Modul 2: Rådgivning og finans (9 sp)

Mål

Hensikten med kurset er å gi innsikt i og kunnskaper om viktige økonomiske sammenhenger som grunnlag for finansiell rådgivning på personmarkedet. Studenten skal få innsikt i ulike finansielle instrumenter og markeder, herunder aksje- og obligasjonsmarkedet, både i Norge og i utlandet. Delta-kerne skal få forståelse av makroøkonomiske forhold som er av betydning for fastsettelse av renter og valutakurser. Det legges stor vekt på en god forståelse av sammenhengen mellom risiko og avkastning, og at studenten skal kunne strukturere kundens finansielle situasjon og gi konkrete råd om plasseringer.

Forkunnskaper

Det forutsettes at studenten har relevant erfaring fra plasseringsrådgivning og grunnleggende kunnskaper innen økonomi/finans.

Obligatorisk litteratur

Boye, Knut, T.Hansen og D. J. Hveem. 2002. *Personlig økonomi 2003*. 21. utg. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag (tidligere utgaver kan også benyttes).

Hveem, Dag Jørgen, red. 1998. *Privatøkonomiske emner*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning. Kapittel 7.

Isachsen, Arne Jon og Geir H. Bjønnes. 2003. *Kompendium. Globale penger*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Isachsen, Arne Jon og P. Haugerud. 2003/2004. *Pensumbefte. Globale penger*, del I og II. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Isachsen, Arne Jon og P. Haugerud. 2003/2004. *Studieguide. Globale penger*, del I og II. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Bøhren, Øyvind og Dag Michalsen. 2001. *Finansiell økonomi*. 2. utg. Oslo: Skarvet Forlag (utvalgte deler).

Gynnild, Eldrid Aa. 2003/2004. *Studieguide. Rådgivning og finans*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Forelesningsnotater og utdelt materiale er pensum.

Anbefalt litteratur

Tidsskriftene *Penger og kreditt* (Norges Bank) og *The Economist*.

Opsjoner og Futures: Alt du trenger å vite om opsjoner, forwards & futures. Siste utg. Oslo: Oslo Børs.

Svae, Per Hjalmar og Ole Tellef Grundekjøn. 2003. *Forkurs i finans*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Emneoversikt

- Metoder i finans og makroøkonomiske modeller
- Hva er penger? Globale penger
- Rentens terminstruktur –forholdet mellom renter og valutakurs
- Pengepolitikk
- Euroen: Det internasjonale betalingssystem
- Aksje-, obligasjons- og pengemarkedet
- Valutamarkedet
- Beslutninger under usikkerhet
- Sammenhengen mellom risiko og avkastning i rente-, valuta- og aksjemarkedet
- Avkastning på finansielle plasseringer
- Plasseringsprodukter: Bank, fond og forsikring
- Rangering av fond
- Bruk internetbasert informasjon i rådgivningen

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I kurset inngår fire obligatoriske innsendingsoppgaver og én telefonveiledning. Det tilbys tre studiesamlinger a tre dagers varighet.

Eksamen

Kurset avsluttes med en seks timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode(r)

SFU14107 Plasseringsrådgivning - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU1410, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

EGNE notater begrenset til 4 håndskrevne A-4 sider, rentetabell og programmerbar kalkulator er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0590

PRIVATØKONOMI MED JUS DEL I

Studium: Bankkandidat BI
Kursansvarlig: Eldrid Aa. Gynnild, Dag Jørgen Hveem
Institutt: Finansiell økonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 15

Mål

Kurset gir en praktisk rettet innføring i personlig økonomi/familieøkonomi. I tillegg kommer juridiske emner og forbrukeratferd som er av betydning for kvaliteten på privatøkonomisk rådgivning og saksbehandling.

I kurset behandles sentrale temaer som er typiske i personkunders ulike livsfaser.

Målet med kurset er at den enkelte student skal

- få en innføring i sentrale privatøkonomiske emner og problemstillinger som grunnlag for god rådgivning
- kunne skaffe seg et bevisst forhold til egen banks strategi på det privatøkonomiske område
- skaffe seg oversikt over egen banks tjenester og produkter
- kunne se muligheter for mersalg og tilleggstjenester i kundesituasjoner
- få grunnleggende innsikt i aktuelle juridiske emner og oppøve evnen til å
- kommunisere rettslige problemer med såvel kunder som juridiske eksperter
- få innsikt i sentrale faktorer av betydning for kundenes atferd og hvordan dette kan anvendes i kunderådgivningen

Forkunnskaper

Det kreves ingen formelle forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Boye, Knut og T. Hansen og D.J. Hveem. 2002. *Personlig økonomi 2003*. 21 utg. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. Kap. 1, 3, 4, 5, 7-8, 10-13, 17, 19-23, 26-29.

Thjømøe, Hans Mathias og Erik L. Olson. 2001. *Forbrukeratferd*. 7. utg. Oslo: Universitetsforlaget. Kap. 1-6, 8, 14.

Hveem, Dag Jørgen, red. 1998. *Privatøkonomiske emner*. Sandvika: BI Senter for finansutdanning. Kap. 1-8 (ev. senere utgave) Kap. 4-8

Hveem, Dag Jørgen. 2003. *Privatøkonomi med jus del I: Studieguiden*. Sandvika: BI Senter for finansutdanning.

Hveem, Dag Jørgen, red. 2003: *Artikkelsamling*. Sandvika: BI Senter for finansutdanning. Nærmere pensumoversikt følger i studieguiden.

Emneoversikt

Følgende emner blir behandlet:

- familiebudsjett
- relevante privatøkonomiske spørsmål i ulike livsfaser
- kort om studiefinansiering
- ulike finansielle plasseringer; bankinnskudd, aksjer, grunnfondsbevis, obligasjoner, verdipapirfond, livrente, pensjonssparing og pensjonsforsikring med skattefradrag (IPA)
- innføring i grunnleggende elementer ved kjøp og finansiering av bolig, herunder om kredittvurdering, serie- og annuitetslån, enkel renteberegning
- innføring i finansmatematikk; sluttverdi og nåverdi av enkeltbeløp, sluttverdi og nåverdi av annuiteter, beregning av annuitetsbeløp ved lån
- hvordan banken kan øke kundenes tilfredshet og lojalitet

I tilknytning til emnene over behandles følgende juridiske områder:

- regler for personbeskatning
- umyndige, verge, overformynderiet - og banken
- økonomiske og rettslige virkninger av ekteskap og ugift samliv
- arverett, forskudd på arv, arveavgift og skatt, herunder om aktuelle tilpasninger
- ytelser ved inntektsbortfall; alders-, uføre- og etterlattepensjon
- kausjonsrett - en oversikt
- introduksjon til tings- og panterett

Dataverktøy

Dataverktøy/programvare benyttes ikke i dette kurset, men studenten bør ha tilgang til Internett..

Gjennomføring

Normert studietid er ett eller to semester på deltid. Kurset består av 11 studieenheter. I kurset inngår 5 skriftlige, obligatoriske kommunikasjoner. Det tilbys to studiesamlinger à to dager i løpet av kurset.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode(r)

SFU05903 Privatøkonomi med jus del I - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0590, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Programmerbar kalkulator, rentetabell og lovsamling er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0592

PRIVATØKONOMI MED JUS DEL II

Studium: Bankkandidat BI
Kursansvarlig: Eldrid Aa. Gynnild, Dag Jørgen Hveem
Institutt: Finansiell økonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 15

Mål

Kurset bygger på Privatøkonomi med jus del I. Hovedvekten i del II legges på kredittvurdering, investerings- og finansieringsrådgivning, samt kartlegging og oppfølging av problemengasjementer. Hertil kommer sentrale juridiske emner, bl.a. boligrett, kausjonsrett, pante- og tingsrett, gjeldsordning, inkasso, tvangsfullbyrdelse og foreldelse. I forbrukeratferden rettes oppmerksomheten mot hvordan individuelle faktorer og sosial innflytelse virker inn på kundeatferden.

Målet med studiet er at den enkelte student skal

- få en fordypning og god faglig innsikt i sentrale, privatøkonomiske og juridiske emner
- kunne foreta mer avansert kredittvurdering, investerings- og finansieringsrådgivning
- kunne skissere totalløsninger som er til fordel både for kunden og banken
- kunne anvende egen banks strategi og strategidokumenter på det privatøkonomiske område
- få innsikt i aktuelle, juridiske emner og oppøve evnen til å kommunisere rettslige problemer med juridiske eksperter
- kunne delta i arbeidet med problemengasjementer og forebygge at andre kunder kommer i lignende situasjoner
- få innsikt i forbrukeratferd

Forkunnskaper

Privatøkonomi med jus del I og Finans m/budsjettering eller tilsvarende.

Obligatorisk litteratur

Boye, Knut, T. Hansen og D. J. Hveem. 2002. *Personlig økonomi 2003*. 21. utg. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. Kap. 1, 3-13, 17, 26-29, 34. (Foregående utgave (tilsvarende kapitler) kan også brukes).

Thjømøe, Hans Mathias. 2001. *Forbrukeratferd*. 7. utg. Oslo: Universitetsforlaget. Kap. 9-13, 16-19.

Bankjus del I. 2000. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning. Kap. 1, 3, 5, 7, 8, 9.

Eventuelt senere utgave og ajourførte kapitler.

Bankjus del II. 2000. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning. Kap 10-12. Eventuelt senere utgave og ajourførte kapitler.

Hveem, Dag Jørgen, red. 1998. *Privatøkonomiske emner*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning. Kap. 1-4, 7-9, 11. Eventuelt senere utgave og ajourførte kapitler.

Hveem, Dag Jørgen 2003. *Privatøkonomi med jus del II: Studieguiden*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Detaljert pensumoversikt følger i studieguiden.

Emneoversikt

Kurset tar utgangspunkt i de emnene som ble behandlet i Privatøkonomi med jus del I. Følgende emner tas opp:

- kjøp og finansiering av bolig og forbruksgoder, herunder vurdering av firmabil kontra egen bil
- lånebetingelser, lånekostnader, lånetyper og kredittverdighet
- effektiv rente for ulike typer lån
- vurdering av risiko og fastsettelse av rentevilkår for lån
- lønnsomhet for investeringsprosjekter under ulike forutsetninger mht. skatt og pris stigning, herunder spørsmål om å eie eller leie bolig
- avkastningsberegninger og risikovurdering for finansielle investeringer
- arbeidsledighetstrygd, overgangsstønad og økonomisk sosialhjelp
- kredittvurdering og lånebehandling
- oppfølging av problemengasjementer
- strategiske avveininger ved valg av marked
- individuelle faktorer og sosiale faktorer innvirkning på kundeatferden

I tilknytning til emnene over behandles følgende juridiske områder:

- økonomiske og rettslige virkninger av oppløsning av ekteskap og ugift samliv
- avtalerett
- boligrett, herunder om ulike eierformer og ulike typer bolig som pantobjekt
- gjeldsordningslovens formål, anvendelsesområde, vilkår og virkninger
- kausjonsrett, herunder om opplysnings- og frarådingsplikt, rettsregler på sikringsstadiet og ved opphør av kausjonen
- tings- og panterett, herunder tinglysingens betydning (grunnbokens positive og negative troverdighet, rettsvern og prioritet) fellesregler om pant, avtalepant i fast eiendom, borettslagsleiligheter, verdipapirer og salgspant,
- inndrivelse av pengekrav etter inkassoloven og tvangsfullbyrdelsesloven, forsinkelses renter og foreldelse

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av fem studieenheter I kurset inngår fem skriftlige obligatoriske kommunikasjoner. Studentene bør ha tilgang til Internett. Det tilbys to studie-samlinger à to dager i løpet av kurset.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskoder(r)

SFU05923 Privatøkonomi med jus del II - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0592, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Programmerbar kalkulator, rentetabell og lovsamling er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0594

PRIVATØKONOMI MED JUS DEL III

Studium: Diplomøkonomi BI i bank og finans
Kursansvarlig: Eldrid Aa. Gynnild, Dag Jørgen Hveem
Institutt: Finansiell økonomi
Semester: Deltid: Vår
Studiepoeng: 15

Mål

Kurset bygger på Privatøkonomi med jus del I og del II og skal gi en fordypning i emner som knytter seg til privatøkonomisk rådgivning i bank. Målet er at studenten skal få innsikt i samfunnsøkonomiske konsekvenser som er sentrale for rådgivningen og kunne foreta lønnsomhetsberegninger og risiko-vurderinger for finansielle plasseringer, samt se de juridiske konsekvenser av ulike private disposisjoner og investeringer. Studenten skal få innsikt i sentrale faktorer ved kredittvurdering og oppfølging av engasjementer på personmarkedet.

Forkunnskaper

Privatøkonomi med jus del I og del II, samt Finans m/budsjettering eller tilsvarende.

Obligatorisk litteratur

Moen, Harald. 1997. *Kredittvurdering i bank*. Sandvika: BI Bankakademiet.
Bøhren, Øyvind og Dag Michalsen. 2001. *Finansiell økonomi: teori og praksis*. 2. utg. Oslo: Skarvet Forlag (utvalgte deler)
Boye, Knut, T. Hansen og D. J. Hveem 2002. *Personlig økonomi 2003*. 21. utg Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. (tidligere utgaver kan også benyttes)
Bankjus del I. 2000. Sandvika : Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning (ev. senere utgave og ajourførte kapitler)
Bankjus del II. 2000. Sandvika : Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning (ev. senere utgave og ajourførte kapitler)
Gynnild, Eldrid Aa. 2003/2004. *Privatøkonomi med jus del III: Studieguiden Økonomiske emner*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.
Hveem, Dag Jørgen. 2003/2004: *Privatøkonomi med jus del III: Studieguiden Juridiske emner*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.
Pensumartikler Privatøkonomi med jus del III. 2003/2004. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Emneoversikt

Følgende emner behandles i kurset:

- samfunnsøkonomiske modeller og sammenhenger
- rentens terminstruktur, renteparitet
- markedseffisiens
- risikovurdering og porteføljesammensetning
- prising av risiko
- lønnsomhet og risiko ved finansielle plasseringer
- finansielle produkter: aksjer, obligasjoner, fond, opsjoner
- skatt og lønnsomhet
- bankens mål og policy på personmarkedet

- organisering av kredittarbeidet
- kredittvurdering og oppfølging av engasjementer på personmarkedet
- overvåking, oppfølging og risikovurdering av bankens låneportefølje
- privatrettslige emner med hovedvekt på regler som er relevante i praktisk bankarbeid innenfor privatkundemarkedet

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av fem studieenheter med tilhørende innsendingsoppgaver, som må være bestått. Det tilbys to studiesamlinger på hhv. 3 og 4 dager.

I de fire første studieenheter skal studenten løse oppgaver og case knyttet til økonomiske og juridiske spørsmål innen rådgivning. I siste studieenhet skal studenten lage en utredning omkring kredittpolicy eller kredittvurdering i egen bank.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen. Eksamensoppgaven kan knyttes direkte til innsendingsoppgavene i studieenheterne eller til spørsmål fra pensum generelt.

Eksamenskode(r)

SFU05943 Privatøkonomi med jus del III - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0594, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Egne notater begrenset til 4 håndskrevne A-4 sider, programmerbar kalkulator, rentetabell og lovsamling er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0586

PROSJEKTLEDELSE

Studium: Diplomøkonom BI i bank og finans
Kursansvarlig: Geir Thompson, Erling S. Andersen
Institutt: Teknologiledelse
Semester: Deltid: Høst
Studiepoeng: 18

Innledning

Kurset kan gi fritak for BIK 6500 og BIK 6501 og kan sammen med BIK 6510 utgjøre Bachelorprogrammet: Prosjektledelse inn mot graden Bachelor of Management.

Mål

Målet for kurset er todelt:

- gi studentene en innføring i hva prosjektledelse er slik at de som prosjektledere eller prosjektmedarbeidere kan bidra til at prosjektet når sine mål
- bevisstgjøre studentene på strategier for påvirkning av prosjektdeltakerne som virker gunstig på den enkeltes prestasjon, samt teknikker for å sikre et funksjonelt samspill mellom prosjektdeltakerne under arbeidet med prosjektet.

Forkunnskaper

Det kreves ingen formelle forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Jessen, Svein Arne. 2001. *Mer effektivt prosjektarbeid i offentlig og privat virksomhet*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Andersen, Erling S., K. Grude og T. Haug. 1998. *Målbrettet prosjektstyring*. 4. utg. Bekkestua: NKI-forl.
Berg, Morten Emil, Øyvind Martinsen og Geir Thompson. 1998. *Ledelse, kompetanse og omstilling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Andersen, Erling S. og Eva Schwencke. 2001. *Prosjektarbeid*. 3. utg. Bekkestua: NKI-Forlaget.

Andreassen, Kjell Schou og Wadel, Cato 1989. *Ledelse, teamarbeid og teamutvikling i fotball og næringsliv*. Flekkefjord: Seek forlag.

Anbefalt litteratur

Berg, Morten og Geir Thompson. 1999. *Team og teamutvikling*. Sandvika: Handelshøyskolen BI.

Emneoversikt

Prosjektkonseptet, overordnet planlegging og lederstrategier

- De viktigste kjennetegnene ved et prosjekt
- Prosjektets livssyklus
- Krav til prosjektmål
- Overordnet planlegging og organisering
- Strategier prosjektledere kan anvende
- Konseptene situasjonsbestemt ledelse og selvledelse
- Sentrale motivasjonelle teorier

Prosjektplan, gjennomføring og teknikker for bygging av gode prosjektteam

- Utvikling av gode prosjektteam
- Innsikt i gruppedynamikk
- Nettverksplanlegging
- Styling, kontrollprinsipper og kontrollmetoder
- Konsekvensanalyser og nyttekostnadsanalyser
- Rapportering og kommunikasjon i prosjekter

Prosjektorganisering, internasjonal prosjektledelse, intervensjonsteknikker og prosesskontroll

- Prosjektets forhold til linjen
- Forskjellige typer av prosjektorganisasjonsformer
- Ansvar og myndighet for de forskjellige rollene i prosjektarbeidet
- Trender i finansbransjen: mestringsstrategi og konsekvenser for prosjektlederrollen
- Inngrepsverktøy for å lykkes med teamutviklingsprosesser
- Anvendelse av intervensjonsteknikker

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Det er fire innsendingsoppgaver i løpet av kurset, inkludert prosjektoppgave. Tre av disse utgjør delinnleveringer til prosjektoppgaven. I tillegg er det to telefonveiledninger med lærer. Det tilbys to studiesamlinger à fire dager. Foruten forelesninger vil gruppearbeid bli brukt for å skape dialog og utdype enkelte temaer.

Studentene skal arbeide med en prosjektoppgave gjennom hele kursperioden. Prosjektoppgaven er en viktig læringssituasjon, som innebærer at man tilrettelegger for at studentene skal anvende det de lærer i programmet. Tema for prosjektoppgaven hentes fra egen organisasjon hvor man kan belyse hvordan prosjekter blir gjennomført herunder organisering av prosjekter, relasjonen mellom ledere og medarbeidere, prosjektlederrollen, risikovurderinger i prosjektet osv. Prosjektoppgaven vil slik sett være et nyttig verktøy for å bedre organisasjonens måte å gjennomføre prosjekter. Man vil få en innføring i relevante metoder og analyseteknikker som kan benyttes i prosjektoppgaven. Dette vil bli fulgt opp gjennom regelmessig konsultasjon med faglig veileder. Besvarelsen utarbeides individuelt eller i samarbeid mellom to eller tre deltakere.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU05861 Prosjektledelse - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0586, 18 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Ingen hjelpemidler er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU1425

SKATTERETT

Studium: Diplomøkonom BI i bank og finans
Kursansvarlig: Ole Tellef Grundekjøn
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 15

Mål

Kurset tar sikte på å gi en innføring i skattereglene, hvor målet er:

- å gi en oversikt over grunnprinsipper og hovedtrekk i den direkte beskatningen: formues- og inntektsbeskatning, personbeskatning og beskatning av selvstendig næringsdrivende. Skattlegging av aksjeselskaper og deltakerlignede selskaper behandles kun kort.
- å formidle kunnskap om sentrale skatterettslige bestemmelser i og utenfor næringsvirksomhet
- å gjøre kursdeltakeren i stand til å forstå og anvende skattereglene på praktiske oppgaver
- å skape forståelse for både sammenhengen og forskjellene mellom fagområdene skatterett og regnskap

Forkunnskaper

Det stilles ingen formelle krav til forkunnskaper. Det vil imidlertid være en fordel med følgende bakgrunn:

- Privatøkonomi med jus del I eller tilsvarende
- Forkunnskaper i bedriftsøkonomisk tenkning og regnskap. Det tilbys et ett-dags forkurs for de som ikke har tilstrekkelige forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Fallan, Lars. *Innføring i skatterett*. Siste utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.
Fallan, Lars. *Studiebok til Innføring i skatterett*. Siste utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.
Magnus, Per og Svein Tore Nilsen. *Skatte-Nøkkelen*. Siste utg. Oslo: Skattebetalerforeningen.
With, Alexander. 2000. *Lønnstaker eller næringsdrivende?* Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
NOU 2000:8. Arveavgift. Oslo: Statens forvaltningstjeneste. Utvalgte deler.
Gjems-Onstad, Ole, red. *Skattelovsamlingen*. Siste utg. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
Grundekjøn, Ole Tellef. 2002. *Studieguide*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Anbefalt litteratur

Grindalen, Ole Anders og Erland Nørstebo. *Nærings-Nøkkelen* Siste utg. Oslo: Skattebetalerforeningen.
Grundekjøn, Ole Tellef. 2001. *Forkurs i regnskap til Skatterett*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Emneoversikt

- Innledning og oversikt
- Skatteplikten til Norge
- Beregning av formue, inntekt og skatt
- Skattestedet
- Den skattepliktige formuen
- Hovedreglene om den skattepliktige inntekten
- Alminnelig inntekt utenfor næringsvirksomhet
- Fradrag ved beregning av alminnelig inntekt utenfor næringsvirksomhet

- Riktig skattesubjekt
- Alminnelig inntekt i næringsvirksomhet
- Fradrag ved beregning av alminnelig inntekt i næringsvirksomhet
- Beregnet personinntekt for personlig næringsdrivende
- Skattebetaling og innkreving
- Ligningsforvaltningsrett
- Grensen lønnsinntaker/personlig næringsdrivende
- Generasjonsskifte, både små og store bedrifter og personlig plan

For øvrig kort om :

- Skatting av aksjeselskaper og aksjonærer
- Skatting av deltakerlignede selskaper (ANS, DA, KS o.l.)

Dataverktøy

Dataverktøy/programvare benyttes ikke i dette kurset, men studenten bør ha tilgang til Internett..

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset har fem innsendingsoppgaver, hvorav fire er obligatoriske. I tillegg inngår en obligatorisk telefon- /Internett-veiledning.

Det tilbys to studiesamlinger à hhv. tre og to dager (7 timer forkurs og 28 t undervisning).

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers individuell skriftlig eksamen. Eksamen kan knyttes til pensum fra innsendingsoppgavene i de fem studieenheterne eller til pensum generelt.

Eksamenskode(r)

SFU14251 Skatterett - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU1425, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Den obligatoriske skatteovsamlingen og programmebar kalkulator er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0576

STYRING AV FINANSFORETAK

Studium: Diplomøkonom BI i bank og finans
Kursansvarlig: Emanuel Blattner
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 15

Mål

Målet med kurset er at studentene tilegner seg kunnskaper om:

- Strategisk posisjonering av finansforetak
- Finansielle instrumenter og produkter
- Balanse- og likviditetstyring under endrede renteforhold
- Resultat- og likviditetsbudsjettering og lønnsomhetsvurdringer
- Risikostyring i finansforetak

Forkunnskaper

Det forutsettes kunnskaper tilsvarende Diplomøkonomstudiet i bank og finans trinn II.

Obligatorisk litteratur

Sinkey, Joseph F. 2002. *Commercial bank financial management in the financial-services industry*. 6th ed. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.

Øverland, T. 2002. *Finansielle tjenester og finansforetak: Kompendium*. Sandvika: Handelshøyskolen BI. Senter for finansutdanning.

Anbefalt litteratur

Gardner, Mona J., Dixie L. Milles, Elizabeth S. Cooperman. 2000. *Managing financial institutions: An asset/liability approach*. 4th ed. Fort Worth, Tex.: Dryden.

Emneoversikt

1. Strategibeslutninger
 - Måldefinering
 - Alternativer
 - Evaluering av strategivalg
2. Balansestyring og finansiell risiko
 - Rentens terminstruktur
 - Effektiv rente på fastrentepapirer
 - Styring ved hjelp av maturitetsgap
 - Durasjonsbegrepet
 - Styring ved hjelp av durasjonsgap
3. Balansestyring og immunisering av renterisikoen
 - «On-balance» immunisering
 - «Off-balance» immunisering
 - «Hedging» ved hjelp av derivater

4. Budsjettering og budsjettoppfølging
 - Balanse- og resultatbudsjettering
 - Likviditetsbudsjettering / Likviditetskrav / Egenkapitalkrav
 - Prestasjonsmåling totalt og for avdelinger
 - Lønnsomhetsvurderinger
5. Bruk av banksimuleringen «Banking Game»

Dataverktøy

Regneark Excel og Banksimuleringen «Banking Game»

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I kurset inngår fem studieenheter med tilhørende innsendingsoppgaver. Det tilbys to studiesamlinger á tre dager.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskoder(r)

SFU05761 Styring av finansforetak - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0576, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt.

Kontinuasjon

Ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

SPESIALKURS/BRANSJESPEKIFIKKE KURS

Spesialkurs tilbys innenfor fagfelt som er aktuelle med bakgrunn i utviklingen innen finansnæringen, eller ut fra særskilte behov i markedet. Kursenes omfang av studiepoeng er normalt godkjent ved BI, men inngår i regelen ikke i den ordinære studiemodellen. Kursene kan inngå i Bachelor of Management.

Kurskode SFU0699

FORKURS I FINANS

Studium: Spesialkurs
Kursansvarlig: Eldrid Aa. Gynnild
Institutt: Finansiell økonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 0

Mål

Kurset skal gi tilstrekkelige forkunnskaper for Privatøkonomi med jus del II, beregnet for studenter som kun ønsker å ta enkeltkurs i Senter for finansutdannings studiemodell.

Studenter som sikter mot en grad/tittel i BI Senter for finansutdannings studiemodell, eller ønsker å ta Privatøkonomi med jus del III på et senere tidspunkt, anbefales å velge SFU0607 Finans m/budsjettering.

Forkunnskaper

Det kreves ingen formelle forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Svae, Per Hjalmar og O.T. Grundekjøn. 2003. *Forkurs i finans: Studieguiden*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning

Emneoversikt

Målet med kurset er å gi en innføring i finansielle metoder og investeringsanalyse.

Følgende emner inngår:

- Introduksjon til renteregning
- Beregning av nåverdi og sluttverdi av et enkeltbeløp
- Beregning av nåverdi, sluttverdi og annuitetsbeløp ved annuiteter
- Beregning av nåverdi og internrente av en kontantstrøm
- Budsjettering av kontantstrøm etter egenkapital- og totalkapitalmetoden
- Lønnsomhetsvurdering med nåverdi- og internrentemetoden

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Forkurset gjennomføres i forkant/parallelt med Privatøkonomi med jus del II og består av studieguiden med oppgaver og eksempler. Forkurset baseres på selvstudier, og det inngår ikke innleveringsoppgaver. Det tilbys én studiesamling à én dag.

Eksamen

Det er ingen eksamen i forkurset.

Kurskode SFU1430

GALE PENER

Studium: Spesialkurs
Bachelor of Management
Kursansvarlig: Arne Jon Isachsen
Institutt: Samfunnsøkonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 6

Mål

Hensikten med kurset er å gi rådgivere bedre innsikt i og kunnskaper om viktige økonomiske sammenhenger. Deltakerne får bedre forståelse av makroøkonomiske forhold som er av betydning for hvordan renter og valutakurser fastsettes. Videre gis en innføring i ulike finansielle markeder, herunder aksje- og obligasjonsmarkedet, både i Norge og i utlandet. Det legges stor vekt på en god forståelse av sammenhengen mellom risiko og avkastning.

Forkunnskaper

Grunnleggende kunnskaper i økonomi/finans. For studenter som ikke har slike kunnskaper, kreves et forkurs.

Obligatorisk litteratur

Isachsen, Arne Jon og Geir H. Bjønnes, 2003: *Globale Penger*. Kompendium.
Isachsen, Arne Jon og P. Haugerud. 2003. *Pensumbefte i Globale penger*, del I og II. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.
Isachsen, A.J. og P. Haugerud. 2003. *Studieguide Globale penger*, del I og II. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Anbefalt litteratur

Norges Bank: *Penger og kreditt*, og *The Economist*

Emneoversikt

Makroøkonomi

- Hva er penger? Globale penger
- Rentens terminstruktur
- Sammenheng mellom renter og valutakurs
- Inflasjon, og begrepet reell valutakurs
- Pengepolitikk
- Euroen. Det internasjonale betalingssystem.

Mikroøkonomi

- Beslutninger under usikkerhet
- Aksjemarkedet
- Obligasjons- og pengemarkedet
- Valutemarkedet
- Sammenhengen mellom risiko og avkastning i rente-, valuta- og aksjemarkedet

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. I kurset inngår to obligatoriske innsendingsoppgaver. Det tilbys to studiesamlinger à to dager.

Eksamen

Kurset avsluttes med en 3 timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU14301 Globale penger - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU1430, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Egne notater begrenset til 4 håndskrevne A-4 sider og programmerbar kalkulator er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

SFUxxxx

Jus for kredittmedarbeidere PM

Studium: Spesialkurs
Kursansvarlig: Dag Jørgen Hveem
Institutt: Regnskap – revisjon og jus
Semester: Deltid: Vår
Studiepoeng: 6

Innledning

Kurset gir god innsikt i utvalgte kredittjuridiske emner. Derigjennom sikres en kvalitativt god saksbehandling blant annet ved etablering og inndrivelse av lån.

Mål

Målet med kurset er at den enkelte student skal

- få god innsikt i sentrale juridiske emner av betydning for saksbehandlingen i ulike faser av kredittarbeidet
- få tilstrekkelig faglig grunnlag til å kunne se gode løsninger for kunden samtidig som bankens interesser blir ivaretatt i kredittsaker
- oppøve evnen til å kommunisere rettslige problemstillinger med kunder og juridiske eksperter der det er nødvendig

Forkunnskaper

Det kreves ingen formelle forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Bankjus del I. 2000. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning. Kap. 5, 8, 9. Eventuelt senere utgave og ajourførte kapitler.

Bankjus del II. 2000. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning. Kap. 10-12. Eventuelt senere utgave og ajourførte kapitler.

Hveem, Dag Jørgen. 2003. Artikler: 1) Rettskildelære og juridisk metode, 2) Kausjonsrett, 3) Gjeldsordningsloven for privatpersoner og 4) Tvangsfullbyrdelse.

Hveem, Dag Jørgen. 2003. Studieguide. Sandvika: BI Senter for finansutdanning.

Nærmere pensumoversikt følger i studieguiden.

Anbefalt litteratur

Ingen

Emneoversikt

Følgende emner blir behandlet:

- alminnelig avtalerett; avtaleinngåelsen, fullmakter, avtaletolkning, ugyldighet
- særtrekk ved andelsleiligheter og eierboliger av betydning for bankens panterett
- kausjonsrett; opplysningsplikt og uriktige forutsetninger før og i tilknytning til avtaleinngåelsen, kausjonsansvarets omfang, endringsavtaler og varslingsplikter underveis, forfallstidspunkt, regress
- pengekravsrettslige emner; virkningen av bruk av ulike typer gjeldsbrev, motregning med vekt på bankers motregningsrett, tilbakebetaling ved for mye innbetalt og tilleggsbetaling ved feilaktig oppgjør, forsinkelsesrenter, inkasso, foreldelse

- hovedreglene om tinglysning i fast eiendom, med hovedvekt på grunnbokens positive og negative troverdighet
- panterett, med hovedvekt på betydningen av panterett i ulike situasjoner, omfanget av pantedretten, rettsvernsbestemmelser, pant i fast eiendom, borettslagsleiligheter, verdipapirer, fondsaktiver, enkle pengekrav, salgspant
- tvangsfullbyrdelse av pengekrav. Arrest og midlertidig forføyning.
- gjeldsordningsloven for privatpersoner; formål, vilkår for frivillig og tvungen gjeldsordning, reglene underveis i perioden, opphør av gjeldsordningen
- hovedreglene om konkurs etter konkursloven og den praktiske anvendelse overfor privatpersoner

Dataverktøy

Dataverktøy/programvare benyttes ikke i dette kurset, men studenten bør ha tilgang til Internett..

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av to studieenheter med tilhørende skriftlige kommunikasjoner, som må være bestått. Det tilbys en studiesamling à tre dager i løpet av kurset.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fire timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFUxxxx1 Jus for kredittmedarbeidere - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset
SFUxxxx, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Programmerbar kalkulator og lovsamling er tillatt. (Ordinær kalkulator er tilstrekkelig).

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

SFUxxxx

Jus for rådgivere PM

Studium: Spesialkurs

Kursansvarlig: Dag Jørgen Hveem

Institutt: Regnskap – revisjon og jus

Semester: Deltid: Høst

Studiepoeng: 9

Innledning

Kurset gir en praktisk rettet innføring i aktuelle juridiske temaer av betydning for kundenes personlige økonomi. Derigjennom er temaene av betydning for kvaliteten på privatøkonomisk rådgivning og annen kommunikasjon med kundene.

Mål

Målet med kurset er at den enkelte student skal

- få god innsikt i aktuelle juridiske emner av betydning for kundens privatøkonomi
- oppøve evnen til å kommunisere rettslige problemstillinger med kunder og juridiske eksperter
- skaffe seg et bevisst forhold til hva som ligger innenfor og hva som ligger utenfor rammen for bankens rådgivning
- hovedtrekkene om bankers rådgivningsansvar

Forkunnskaper

Det kreves ingen formelle forkunnskaper.

Obligatorisk litteratur

Boye, Knut og T. Hansen og D.J. Hveem. 2002. *Personlig økonomi 2003*. 21 utg. Oslo: Cappelen akademisk forlag. Kap. 17, 19-21.

Hveem, Dag Jørgen. 2003. *Artikler*: 1) Rettskildelære og juridisk metode 2) Umyndige, verge, overformyndert - og banken, 3) Personlig økonomi og rådgivning 4) Skatt for personkunder 5) Kausjonsrett og 6) Panterett og tingsrett - en oversikt.

Hveem, Dag Jørgen. 2003. *Studieguide*. Sandvika: BI Senter for finansutdanning.

Nærmere pensumoversikt følger i studieveiledningen.

Anbefalt litteratur

Ingen.

Emneoversikt

Følgende emner blir behandlet:

- sentrale og praktiske regler for personbeskatning
- umyndige, verge, overformyndert - og banken
- økonomiske og rettslige virkninger av inngåelse og oppløsning av ekteskap
- ugift samliv - inngåelse og oppløsning, samboeravtale, testament og forsikring
- arverett - fordeling med og uten testament, uskiftet bo, livs- og dødsdisposisjoner, privat og offentlig skifte
- arveavgift og skatt, med særlig vekt på aktuelle tilpasninger

- ytelser ved inntektsbortfall; folketrygdens alders- og uførepensjon
- kausjonsrett - en oversikt
- introduksjon til tings- og panterett

Dataverktøy

Dataverktøy/programvare benyttes ikke i dette kurset, men studenten bør ha tilgang til Internett..

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av tre studieenheter med tilhørende skriftlige kommunikasjoner, som må være bestått. Det tilbys en studiesamling å tre dager i løpet av kurset.

Eksamen

Kurset avsluttes med en fire timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode(r)

SFUxxxx1 Jus for rådgivere - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU xxxx, 9 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Programmerbar kalkulator og lovsamling er tillatt. (Ordinær kalkulator er tilstrekkelig.)

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU0605

REGNSKAPSANALYSE

Studium: Spesialkurs
 Grunnfag i Økonomi BI
 Bachelor of Management
Kursansvarlig: Trond Eklund
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Høst/vår
Studiepoeng: 3

Mål

Kurset gir en innføring i regnskapsanalyse og har som mål å gi en grunnleggende forståelse i bruk av ulike analyseformer for å kunne tolke den informasjon som gis i bedriftens årsregnskap. Kurset fokuserer på bruk av regnskapsanalyse som en sentral del av en kredittvurdering. Det vil bli lagt stor vekt på oppgaveløsning.

Forkunnskaper

Bedriftsøkonomisk analyse eller tilsvarende.

Obligatorisk litteratur

Eklund, Trond og Knut Knutsen. 2003. *Regnskapsanalyse med årsoppgjør: Aktiv bruk av regnskapet*. 7 utg. Oslo: Universitetsforlaget. Kapitlene 1 - 7

Eklund, Trond og Knut Knutsen. 2003. *Hjelper til Regnskapsanalyse med årsoppgjør*. 4 utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Eklund, Trond. 2003. *Regnskapsanalyse: Studieguiden*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.

Anbefalt litteratur

Ingen.

Emneoversikt

- Regnskapsanalysens plass i en kredittvurdering
- Vurdering og korrigering av regnskapsdata
- Tradisjonell regnskapsanalyse
 - rentabilitet
 - likviditet
 - kapitalstruktur
- Resultatanalysen etter bidragsmetoden
- Finansieringsanalyse
- Kontantstrømanalyse

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert studietid er ett semester på deltid. Kurset består av fire studieenheter med to innsendingsoppgaver, hvorav én er obligatorisk. Det tilbys én studiesamling à to dager.

Eksamen

Kurset avsluttes med en tre timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU06051 Regnskapsanalyse - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU0605, 3 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Kurskode SFU1412

SPARING OG PLASSERING

Studium: Spesialkurs
Bachelor of Management
Kursansvarlig: Eldrid Aa. Gynnild
Institutt: Finansiell økonomi
Semester: Deltid: Høst/Vår
Studiepoeng: 9

Mål

Målet for kurset er bedre rådgivning innenfor sparing og plassering. Studenten skal få innsikt i ulike finansielle produkter og sammenhengen mellom risiko og avkastning i finansielle porteføljer. Det gis en innføring i finansielle markeder og grunnleggende makroøkonomiske sammenhenger. Målet er at studenten skal få forståelse for forhold som påvirker hvordan renter og valutakurser dannes. Studenten skal også få en innføring i regnskap og bruken av sentrale forholdstall ved fastsetting av selskapers verdi. Studenten gis en innføring i bruk av Internett i kunderådgivning.

Forkunnskaper

Relevant erfaring fra området sparing og plassering.

Obligatorisk litteratur

Isachsen, Arne Jon. 2003. *Globale penger. Del I: Makro og penger*. Sandvika: Handelshøyskolen BI.
Boye, Knut, Terje Hansen og Dag Jørgen Hveem. 2002. *Personlig økonomi 2003*. 21. utg. Oslo : Cappelen Akademisk Forlag.
Hveem, Dag J., red. 1998. *Privatøkonomiske emner*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning. Kapittel 7.
Gynnild, Eldrid Aa. 2003/2004. *Pensumbefte i Sparing og plassering*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.
Gynnild, Eldrid Aa. 2003/2004. *Sparing og plassering: Studiegilde*. Sandvika: Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning.
Alt du trenger å vite om opsjoner, forwards og futures. 2000. Oslo: Oslo Børs: Norsk oppgjørssentral.

Anbefalt litteratur

Emneoversikt

- Finansielle metoder – effektiv rente og nåverdi
- Forrentning og risiko i ulike finansielle produkter
- Porteføljesammensetning
- Produkter: Aksjer, obligasjoner, fond, bank, forsikring
- Rangering og klassifisering
- Bruk av Internett i rådgivning
- Aksje-, obligasjons-, penge- og valutamarkedet
- Sammenheng mellom renter og valutakurs
- Pengepolitikk
- Regnskapet som informasjonskilde, sentrale forholdstall

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i kurset.

Gjennomføring

I kurset inngår 3 obligatoriske innsendingsoppgaver. Det tilbys to studiesamlinger à hhv. 3 og 2 dager. Det blir gitt trening på Apollon som kombineres med selvtester.

Eksamen

Kurset avsluttes med en 4 timers skriftlig, individuell eksamen

Eksamenskode

SFU14121 Sparing og plassering - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU1412, 9 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Egne notater begrenset til 4 håndskrevne A-4 sider. Programmerbar kalkulator og rentetabell.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

DIPLOMPROGRAMMET CREDIT MANAGEMENT

MÅL FOR PROGRAMMET

Programmet skal gi innsikt i emner som er relevante for å drive kreditt- og fordringsadministrasjon. Det skal gi et faglig fundament innen økonomi og psykologi knyttet til forhandlinger, samt i kredittstyring, kredittjus og IT. Programmet skal gi forståelse for de prosesser som ligger til grunn for et godt samarbeid med sikte på mersalg og en forsvarlig sikring av kredittene.

FORKUNNSKAPER

For å bli tatt opp på programmet Credit Management kreves bedriftsøkonom- eller høyskolekandidatutdanning. Studenter som ikke har slik bakgrunn, kan bli tatt opp på programmet etter nærmere vurdering av praksis og ved å gjennomføre økonomisk-administrative kurs på minimum 33 studiepoeng. Kursene som må tas før opptak på programmet er Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse I (12 studiepoeng), Finans m/budsjettering eller Investering og finansiering (6 studiepoeng), Makroøkonomi (6 studiepoeng), Regnskapsanalyse (3 studiepoeng) og Markedsføringsledelse (6 studiepoeng).

Kurskode SFU1470

INFORMASJONSLEDELSE OG CREDIT MANAGEMENT

Studium: Credit Management Program
Kursansvarlig: Svein Lund
Institutt: Teknologiledelse
Semester: Deltid: Høst
Studiepoeng: 6

Mål

Modulen skal gi studentene en grunnleggende forståelse for utfordringer og problematikk knyttet til bruk av informasjonssystemer (IS) og informasjonsteknologi (IT) i forbindelse med kredittvurdering. Fokus vil være knyttet til roller som kredittsjef, controller og saksbehandler og hvilken verdi informasjonsflyt og -deling har i denne type virksomhet.

Forkunnskaper

Som for programmet.

Obligatorisk litteratur

Gottschalk, Petter. 2002. *Informasjonsledelse: fra forretningsbehov til informasjonssystem*. Oslo: Universitets-forlaget.
Lund, Svein, red. 2001. *Artikkelsamling i Informasjonsledelse for Credit management*. Sandvika: BI-forlag.

Anbefalt litteratur

Keen, P. G. W. 1991. *Shaping the future: business design through information technology*. Boston, Mass.: Harvard Business School Press.
Keen, P. G. W. 1997. *The process edge: creating value where it counts*. Boston, Mass.: Harvard Business School Press.
Gottschalk, Petter og Svein Lund. *Informasjonsledelse: Studieguiden*. Sandvika: Handelshøyskolen BI. Fjernundervisningen.

Emneoversikt

Anvendelse av IS/IT i kredittvurdering

- Hvorfor IS og IT, Informasjonssystemers nytte
- Trender i bruk av IT for kredittvirksomhet
- Etikk, personvern og sikkerhet

Typer av informasjonssystemer i organisasjoner

- Den funksjonelle/hierarkiske organisasjonen - det tradisjonelle synet
- Verdikjeden - et prosessbasert syn
- IS for organisasjon, gruppe og individ
- En markedsoversikt

Kunnskapsarbeidere og deres bruk av IS og IT i kredittvurdering

- Systemer for kredittvurdering
- Personlig databehandling og kunnskapssystemer

Endrings- og utviklingsprosesser

- Modeller og teknikker for utvikling og anskaffelse av IS/IT
- Organisasjon, mennesker og teknologi
- Endringsstrategier: prosjekt eller linje?
- Lov og avtalefestede bestemmelser om brukervedvirkning

Dataverktøy

I kurset vil Internett være et aktiv arbeidsverktøy for studentene i innhenting av kursmateriale, fagoppgaven og for kommunikasjon seg i mellom og mot foreleser. For øvrig vil fagoppgaven inneholde bruk av dataverktøy. Obligatoriske verktøy vil være tilgjengelig for studentene.

Gjennomføring

Normert gjennomføringstid på denne modulen er ett semester.

Eksamen

Modulen avsluttes med innlevering av en fagoppgave. Fagoppgaven deles ut på første samling i Informasjonsledelse. Den kan løses individuelt eller i grupper på inntil tre studenter. Innlevering er ca. 14 dager etter avsluttende samling. Nærmere informasjon om ut- og innlevering kommer i heftet «Praktisk studieinformasjon».

Eksamenskode(r)

SFU14701 Informasjonsledelse for Credit Management - fagoppgave, utgjør 100% av kurset SFU1470, 6 studiepoeng

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av modulen.

Kurskode SFU1471

RISIKOSTYRING OG KREDITT

Studium: Credit Management Program
Kursansvarlig: Emanuel Blattner
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Vår
Studiepoeng: 6

Mål

Modulen skal videreutvikle deltakernes kunnskaper og ferdigheter innen feltet risikostyring og kreditt. Deltakerne skal få trening i å analysere problemstillinger innen fagfeltet som gjør dem i stand til å anvende kunnskapene i praksis. Problemstillingene blir presentert i et utvalg av case og modeller.

Forkunnskaper

Som for programmet.

Obligatorisk litteratur

Edwards, B., ed. 1997. *Credit management handbook*. 4th ed. Aldershot: Gower.
Artikkelsamling i Risikostyring og kreditt

Emneoversikt

Finansielle konsekvenser av kredittstyring

- Cash-flow og resultat
- ROCE
- Cash mål
- Arbeidskapitalvurderinger
- Tapsberegninger

Kredittpolitikk og organisasjon

- Struktur
- Investeringsstilnærming til kredittpolitikken
- Kredittpolitikk i henhold til kundeklassifisering

Kredittbetingelser og salgsbetingelser

- Hva påvirker kredittbetingelser
- Hva påvirker salgsbetingelser

Vurdering av risikoen knyttet til porteføljen

- Porteføljeteori
- Fremgangsmåte ved risikoanalyser
- Hva inngår i risikoanalyser

Hvordan skal man bruke credit-ratings

Vurdering av kunderisiko ved hjelp av dataprogrammer

Credit-management og markedsførings- og salgsaktiviteter

Dataverktøy

Dataverktøy i form av regneark vil være et obligatorisk hjelpemiddel. I tillegg vil det bli brukt datamodeller i risikovurderinger.

Gjennomføring

Normert gjennomføringstid på denne modulen er ett semester.

Eksamen

Modulen avsluttes med en 3 timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU14711 Risikostyring og kreditt - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU1471, 6 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av modulen

Kurskode SFU1472

KREDITTJUS

Studium: Credit Management Program
Kursansvarlig: Dag Jørgen Hveem
Institutt: Regnskap - revisjon og jus
Semester: Deltid: Vår
Studiepoeng: 6

Mål

Modulen skal gi deltakerne kunnskaper innenfor juridiske fagområder av stor betydning for kvaliteten på kredittarbeidet og tilstøtende områder. Gjennom løsning av praktiske case skal deltakerne oppøve evnen til å avdekke og løse juridiske problemstillinger. Deltakerne skal bli i stand til å kommunisere problemstillingene effektivt med juridiske eksperter.

Forkunnskaper

Som for programmet.

Obligatorisk litteratur

Bråthen, Tore. red. 2001. *Foretaksrett*. 5.utg. Oslo: Gyldendal akademisk. Eventuelt senere utgave og ajourførte kapitler.

Bankjys del I og II. 1999. Handelshøyskolen BI, Senter for finansutdanning. Eventuelt senere utgave og ajourførte kapitler.

Detaljert pensumoversikt deles ut ved studiestart.

Emneoversikt

Rettskildelære

- Hvilke kilder en bygger på ved løsning av rettsspørsmål og avveininger og tolkning ved motstrid.

Avtalerett

- Grensen mellom forpliktende og uforpliktende utsagn. Avtaleinngåelsen. Fullmakter. Tolkning og utfylling av avtaler. Ugyltige avtaler.

Kjøpsrett

- Kort oversikt over kjøpsloven. Kjøpers plikter. Selgers plikter. Risikoovergangen. Mislighold og misligholdsbeføyelser. Oversikt over særreglene for forbrukere etter forbrukerkjøpsloven.

Selskapsrett

- Oversikt over og karakteristika ved eierformene. Hvem som kan forplikte selskapene utad.

Tings-ogpanterett

- Oversikt over panteloven. Forskjellige typer pant. Avtalepant i fast eiendom, driftstilbehør og løsøre, varelager, fordringer (herunder aksjer og fondsaktiver), salgspant. Aktuelle rettskonflikter knyttet til rettigheter til ting, inkl. fast eiendom.

Pengekravsrett (Motregning, forsinkelsesrenter, inkasso, foreldelse)

- Vilkår for og virkninger av motregning. Vilkår for og virkninger etter forsinkelsesrenteloven. Inndrivelse av krav etter inkassoloven, herunder om god inkassoskikk og omkostninger. Foreldelse – frister, starttidspunkt og avbrytelse.

Tvangsfullbyrdelse, gjeldsforhandling og konkurs

- Enkeltforfølging/tvangsdekning av krav etter tvangsfullbyrdsloven både med og uten særlig tvangsgrunnlag. Arrest og midlertidig forføyning. Vilkår for og virkninger av gjeldsforhandling og av konkurs, for skyldner og for kreditorene.

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i dette kurset.

Gjennomføring

Normert gjennomføringstid på denne modulen er ett semester.

Eksamen

Modulen avsluttes med en 3 timers skriftlig, individuell eksamen.

Eksamenskode

SFU14721 Kredittjus - skriftlig eksamen, teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU1472, 6 studiepoeng.

Hjelpemidlertileksamen

Lovsamling og ikke-programmerbar kalkulator er tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamen ved neste ordinære gjennomføring av modulen.

Kurskode SFU1473

ØKONOMI OG PSYKOLOGI

Studium: Credit Management Program
Kursansvarlig: Anders Tveit, Emanuel Blattner
Institutt: Samfunnsøkonomi
Semester: Deltid: Høst
Studiepoeng: 12

Mål

Kurset skal gi:

- innsikt i sentrale samfunnsøkonomiske begreper og sammenhenger
- forståelse for samspillet mellom bedrifter, banker, interesseorganisasjoner og offentlig sektor i samfunnsøkonomien
- deltakerne trening i å treffe beslutninger i samarbeid med andre under stadig skiftende rammebetingelser.
- innsikt i økonomiske beslutningsprosesser, gruppedynamikk, kommunikasjon, konflikthåndtering, forhandlinger og endringsforståelse.

Forkunnskaper

Som for programmet.

Obligatorisk litteratur

Gårtner, Manfred. 2002. *Macroeconomics: An European Approach*. 2nd ed. Financial Times/Prentice Hall.
Greenberg J. & R. A. Baron. 2003. *Behavior in organizations: Understanding and managing the human side of work*. 8th. ed. Upper Saddle River. N. J.: Prentice Hall.
Rognes Jørn. 2001. *Forhandlinger*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Anbefalt litteratur

Blattner, Emanuel og Tveit, Anders. 2003. *Deltakermanual TOPSIM Macroeconomics, versjon 6.0*, Kompendium Handelshøyskolen BI, Kompetanseteam for IKT basert læring.
St.meld. nr. 1. *Nasjonalbudsjettet*. Oslo: Finans-og tolldepartementet. Siste utgave.
Norges Banks rapportserie. *Inflasjonsrapport*. Siste nummer.

Emneoversikt

Simuleringsmodell: Makropoly

Økonomiske emner

- Nasjonalregnskap og økonomisk vekst
- Makroøkonomisk politikk i åpne økonomier
- Rentedannelse i finansmarkeder
- Markedsteori - markedsformer og markedsimperfeksjoner
- Etterspørselsteori

Psykologiske aspekter

- Motivasjon
- Persepsjon
- Beslutningsadferd
- Gruppeprosesser
- Kommunikasjon
- Konflikthåndtering
- Forhandlinger

Dataverktøy

PC benyttes i beslutningsprosessen. Programvaren som benyttes, er TOPSIM Makroeconomics versjon 6.0

Gjennomføring

Normert gjennomføringstid på denne modulen er ett semester. I modulen inngår et beslutningsspill som bygger på en makroøkonomisk simuleringsmodell. Kursdeltakerne «overtar» ledende stillinger i regjering, sentralbank, bank, bedrift, miljøorganisasjon og fagforening.

Kurset er prosessorientert i den forstand at psykiske reaksjoner og sosiale prosesser som oppstår innad og mellom gruppene i de økonomiske beslutningene, brukes som råstoff i psykologidelen av kurset. Kurset forutsetter aktiv deltakelse fra den enkelte kursdeltaker.

Det er to obligatoriske individuelle innleveringer.

- Obligatorisk innlevering I: Individuelt arbeid med tidsfrist ca én uke etter første samling.
- Obligatorisk innlevering II: Individuelt arbeid med tidsfrist ca én uke etter andre samling.

Nøyaktig tidspunkt for innleveringer oppgis ved kursstart.

Eksamen

Kurset avsluttes med en seks timers individuell skriftlig eksamen.

Eksamenskode

SFU14731 Skriftlig eksamen teller 100% for å oppnå karakter i kurset SFU1473, 12 studiepoeng. For å få kurset godkjent må innleveringer og avsluttende eksamen være bestått.

Hjelpemidler til eksamen

På avsluttende eksamen er programmerbar kalkulator tillatt.

Kontinuasjon

Kontinuasjonseksamener ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

INNPASSING AV UTDANNING

I BI SENTER FOR FINANSUTDANNINGS STUDIEMODELL

Nedenstående gjelder innpassing av tidligere utdanning fra BI Senter for finansutdanning etter studiemodell av 1988/89 eller senere, og innpassing av ekstern høyskole-/universitetsutdanning.

GENERELL BESTEMMELSE

For å få utstedt vitnemål på trinn 1 må minimum 50% av utdanningen være avlagt ved BI.

Trinn 1

Bankfaglig eksamen avlagt etter studiemodell av 1988/89 eller senere, fullført bedriftsøkonomstudium eller tilsvarende økonomisk-administrativ utdanning fra andre høyskoler, innpasses etter søknad som trinn 1 i studiemodellen.

Studenter med ovennevnte utdanning kan starte direkte i studiemodellens trinn 2. Studenter med enkeltkurs fra BI Senter for finansutdannings fagkursportefølje eller tilsvarende høyskolekurs innen økonomisk-administrative kurs kan søke om fritak fag mot fag.

Trinn 2 og trinn 3

Skriftlig søknad om innpassing av ekstern utdanning må sendes BI Senter for finansutdanning. Søknaden skal inneholde:

- attestert kopi av vitnemål
- kursbeskrivelser som omhandler innhold, omfang og eksamensform på kurset
- pensumoversikt

Ved søknad om innpassing av tidligere utdanning fra BI Senter for finansutdanning henvises bare til kurskode/-navn, samt årstall for avlagt eksamen.

Søknadsfrist for høstsemesteret: 1. juni

Søknadsfrist for vårsemesteret: 1. desember

DIPLOMOPPGAVE - STUDIEMODELL AV 1988/89 OG 1994/96

Siste frist for fullføring i denne studiemodellen er innen **utgangen av 2004**.

Mot slutten av diplomøkonomstudiet skal studenter som følger tidligere studiemodeller ved BI Senter for finansutdanning*, skrive en diplomoppgave over et selvvalgt emne. Emnet skal være aktuelt for egen bank- og/eller hele banknæringen.

Diplomoppgaven kan bestå i å utrede et avgrenset, faglig problem, kartlegge og analysere utviklingen på et bestemt område eller en kombinasjon av utrednings-, kartleggings- og analysemetodikk.

Oppgaven skal vise om studentene alene eller i grupper har evne til å anvende faglige og metodiske kunnskaper og ferdigheter på det emneområde som er valgt.

Oppgaven kan skrives av én, to eller unntaksvis tre studenter.

Etter studiemodell av 1988/89 og 1994/96 vil diplomoppgaven inngå i diplomøkonomstudiet i bank og finans med 5 vekttall. Det gis *ikke* fritak for skriving av diplomoppgave.

EVALUERINGSFORM

Diplomoppgaven evalueres etter karakterene bestått/ikke bestått. I tillegg avgir sensorene en skriftlig vurdering av oppgaven.

KARAKTERKRAV FOR Å SKRIVE DIPLOMOPPGAVE

For å få adgang til å skrive diplomoppgave må studenten ha bestått fire studiekurs med gjennomsnittlig eksamenskarakter 3.00 eller bedre.

Kontakt BI Senter for finansutdanning for å få tilsendt retningslinjer og priser for skriving av diplomoppgave.

- * - Diplomøkonomeksamen med diplomoppgave, studiemodell av 1988/89, 40 vekttall. (Bygd på Bankfaglig eksamen, 20 vekttall.)
- Diplomøkonomeksamen med diplomoppgave, studiemodell av 1994/96, 40 vekttall. (Bygd på Grunnstudium bank, 20 vekttall.)

OVERSIKT OVER TIDLIGERE STUDIER OG KURS VED BI SENTER FOR FINANSUTDANNING

En student som strekker studiet ut over normert studietid, vil ofte ved fullføring av studiet ha en kursportefølje som avviker fra normalstudieplanen. Endringer i pensum og litteratur gjennomføres fra tid til annen for å sikre et høyt faglig nivå i studiet.

Nedenfor følger oversikt over tidligere studier og kurs ved BI Senter for finansutdanning fra og med studiemodellen 1988/89.

STUDIER

Bankfaglig eksamen	studiemodell av 1988/89	(20 vekttall)
Grunnstudium bank	studiemodell av 1994/96	(20 vekttall)

FAGKURS

2101	Kostnads og inntektslære
2102	Regnskap
2103	Investerings/finansiering/budsjettering
2104	Kapitalforvaltning
2105	Økonomisk styring
2111	Innføring i bedriftsøkonomisk analyse
2112	Regnskap
2114	Kapitalforvaltning
2116	Samfunnsøkonomi
2201	Arbeidspsykologi
2202	Organisasjonslære
2203	Internkontroll
2301	Rettslære I
2302	Rettslære II
2303	Rettslære III
2401	Bankengelsk
2402	Markedsføring i bank
2403	Innføring i EDB

ØKONOMISK-ADMINISTRATIVE KURS

0600	Økonomistyring I
0601	Bedriftsøkonomisk analyse
0602	Økonomisk analyse med finans
0604	Økonomisk analyse
0606	Finans
0620	Statistikk og dataanalyse
0622	Samfunnsøkonomi
0630	Markedsføringsledelse I
0632	Organisasjon og ledelse
0633	Arbeids-, organisasjonspsykologi og ledelse

SPESIALEMNER

0534/0535	Bedriftsanalyse med jus
0541-0545	Privatøkonomi med jus
0551	Bankjus
0562	Forsikring II
0571	Bankdrift del I
0572	Bankdrift del II
0574	Strategi og styring i bank I
0575	Strategi og styring i bank II
0581	Bedriftsanalyse I

STUDIEKURS

3101	Samfunnsøkonomisk analyse
3102	Bedriftsanalyse og behandling av næringslivsengasjement
3103	Næringsøkonomisk analyse
3201	Organisasjon og ledelse i bank
3202	Personalledelse
3211	Organisasjonsutvikling i bank
3212	Personalledelse
3303	Markedsstrategisk ledelse
3304	Praktisk finansiering og investering
3311	Penger og kreditt

SPESIALKURS

1420	Skatterett
------	------------

STUDIEADMINISTRATIV INFORMASJON

NAVNEENDRING/ADRESSEENDRING

Ved navneendringer må navneendringsbevis vedlegges. Studentene plikter å melde fra om adresseendring, dersom studieinformasjon o.l. skal komme frem til studenten i rett tid.

APOLLON - FAGVEILEDNINGSTJENESTE PÅ INTERNETT

Apollon er Handelshøyskolen BI's virtuelle plattform for undervisning og kommunikasjon via Internett. Apollon er vår virtuelle campus hvor alle studenter, faglige og administrative får tilgang til å laste ned relevant faglig og administrativ informasjon, og hvor man kan kommunisere med hverandre i forskjellige fora. På apollon finner du lenker til mange nyttige ressurser, både internt og eksternt i på BI. Dette er et supplement til det øvrige undervisningstilbudet.

Denne tjenesten er beskyttet med et passord, og studenten må derfor legge inn sin egen brukerident (username) og passord (password). Passord og brukerident vil bli sendt den enkelte student.

BIBLIOTEKTJENESTER

NETTRESSURSER

Et stort utvalg databaser for søking etter faglitteratur, nyhetsstoff, bedriftsinformasjon, statistikk osv., er tilgjengelig via BIs bibliotektenestes nettsider, <http://www.bi.no/library>. Nettressursene er gratis tilgjengelige via PCer på BIs studiesteder. Flere av databasene bibliotektenesten kjøper tilgang til, kan studenter fritt søke i også hjemmefra ved å bruke passord. Mer informasjon om passordtilgang finnes via bibliotekets databaseliste.

LOKALE BIBLIOTEK

De fleste BI-høyskolene har samarbeidsavtale med et lokalt bibliotek. Her kan du låne litteratur, få bestilt inn litteratur som biblioteket selv ikke har, og du kan få veiledning i informasjonssøking.

Passordbeskyttet informasjon på BIs servere er å regne som BIs eiendom, og kan kun benyttes av BIs studenter i undervisningsøyemed. Videredistribuerings av slik/passordbeskyttet informasjon er forbudt iht. lov om opphavsrett (copyright).

SAMARBEID VED LØSING AV INNSENDINGSOPPGAVER

Innsendingsoppgaver kan løses individuelt eller i grupper på inntil tre studenter. Studentene etablerer selv grupper ved studiestart og navn på deltakerne sendes BI Senter for finansutdanning. Gruppen får tildelt samme lærer og sender inn én felles besvarelse på hver innsendingsoppgave. Dersom det skjer endringer i gruppens sammensetning i løpet av studietiden, må studieadministrasjonen få beskjed umiddelbart.

Se for øvrig § 29 pkt. b) i Studiereglementet for Handelshøyskolen BI.

KOSTNADER OG GEBYRER

- Kostnader ved kontinuasjonseksamen: kr 131,- pr. studiepoeng.
- Gebyr ved utsettelse (forlenget studietid): kr 1.000,-.
- Nytt vitnemål: kr 500,-.

Det tas forbehold om endringer i prisene.

VITNEMÅL

STUDIEMODELL AV 1988/89 OG 1994/96

Kandidater som fullfører Diplomøkonom BI i bankfag etter studiemodell av 1988/89 og 1994/96, vil automatisk få tilsendt vitnemål. Det forutsettes at kandidatene tilfredsstiller kravene i reglementene.

STUDIEMODELL AV 1994/95 ELLER SENERE

Kandidater som har fullført trinn 1, 2 og 3, må anmode spesielt om å få tilsendt vitnemål.

Vitnemål skal, foruten opplysninger om eksamensenhetene og deres vekttallsomfang, være påført tidspunkt (semester) for fullføring av de enkelte kursene, eksamenskarakterene og eventuelt hovedkarakter. Fra og med studieåret 2002/2003 vil ikke gjennomsnittskarakter for innsendingsoppgaver komme med på vitnemålet.

Dersom kandidaten tidligere har mottatt vitnemål for et studium og senere ønsker å få utstedt nytt vitnemål, må det påregnes et gebyr (se ovenfor).

Ta kontakt med BI Senter for finansutdanning dersom du har spørsmål vedrørende utstedelse av vitnemål.

Kvalitetsreform for høyere utdanning

Høsten 2003 innfører BI viktige elementer i forbindelse med kvalitetsreformen for høyere studier. Dette er en reform som vil gjelde alle høyskoler i Norge og Europa. For de spesielt interesserte kan vi anbefale å søke informasjon under www.kvalitetsreformen.no.

Mål for kvalitetsreformen:

- Kvaliteten, både på utdanning og forskning, skal bli bedre
- Intensiteten på utdanningen skal økes
- Internasjonaliseringsgraden skal økes

Grader

Med kvalitetsreformen endres oppbyggingen av utdanning ved universiteter og høyskoler. For avsluttende studier innføres det grader på lik linje med benevnelsene i utlandet; bachelorgrad (diplom-økonomnivå) på lavere nivå med en beregnet studietid tre år, og mastergrad på høyere nivå med en beregnet studietid to år utover bachelorgraden.

Hva betyr dette for BI generelt og fjernundervisningstudenter i første omgang?

Handelshøyskolen BI har i lang tid tilfredsstilt mye av det som ligger i denne reformen, og blir følgelig ikke så veldig berørt. Det som i hovedsak blir de merkbare endringene er

- 1) nytt karaktersystem - med bokstaver
- 2) studiepoeng erstatter vekttall

Nytt karaktersystem

I dag har BI karakterer fra 1.0 til 6.0, hvorav grense for bestått er 4.0.

Det nye systemet vil ha bokstavkarakterene A, B, C, D og E for bestått og F for ikke bestått. A er altså toppkarakteren og E er laveste ståkarakter. Systemet kalles European Credit Transfer System (ECTS). Hensikten med dette er

- en felles europeisk karakterskala
- et mer enhetlig system for karaktergivning
- studenter skal ha mulighet til å veksle mellom ulike typer utdanninger

Hvordan vil vitnemålet bli?

De som har tatt eksamener med tallkarakterer t.o.m. vårsemesteret 2003 beholder disse.

Kurs som gjennomføres f.o.m. høsten 2003 vil ha bokstavkarakterer. Vitnemålet vil følgelig ha en blanding av tall- og bokstavkarakterer på vitnemålet.

Det er fattet vedtak om at BI ikke skal konvertere gjennomsnitt av tallkarakterer til bokstavkarakterer. Studenter som tar eksamener med både tall- og bokstavkarakterer vil få **to gjennomsnittskarakterer** på vitnemålet, en for tallkarakterene og en for bokstavkarakterene. Gjennomsnittet for bokstavkarakteren vil være som bokstav og ikke tallgjennomsnitt.

Fra vekttall til studiepoeng

Offentlige godkjente kurs, programmer og studier har hittil hatt en benevnelse for omfang kalt vekttall. Vekttall sier noe om arbeidsomfanget, noe studiepoeng også gjør. Reformen går over fra vekttall til *studiepoeng*. Ett vekttall utgjør 3 studiepoeng. Et tovekttskurs utgjør følgelig 6 poeng. Et studium på 20 vekttall blir 60 poeng osv.

EKSAMENSPLAN FOR BI SENTER FOR FINANSUTDANNING HØSTEN 2003/VÅREN 2004

Oversikt over eksamensdatoer finner du på <http://apollon.bi.no>

VIKTIGE OPPLYSNINGER VEDRØRENDE EKSAMEN

I tillegg til opplysningene i dette kapitlet forutsettes det at studentene gjør seg kjent med gjeldende studiereglementer for Handelshøyskolen BI, herunder særskilte regler for BI Senter for finansutdanning slik disse står oppført i kapittel IV.

HJELPEMIDLER TIL EKSAMEN

Til revidering. Vil bli lagt ut på <http://apollon.bi.no>

Eventuelle tillatte hjelpemidler til eksamen fremgår av kursbeskrivelsen i det enkelte kurs.

EKSAMENSPÅMELDING, EKSAMENSAVMELDING OG EKSAMENSSTED

Det vises til Studiereglement for Handelshøyskolen BI.

Studentene må lese kursbeskrivelsen(e) det semesteret/studieåret eksamen skal avlegges.

EKSAMENSPÅMELDING

Studentene blir automatisk oppmeldt til eksamen i de respektive kurs studentene er påmeldt. Studenter som har hengefag eller ønsker å forbedre tidligere oppnådd(e) resultat(er) og som er innenfor fullføringsfristen har selv ansvaret for å melde seg opp til aktuell(e) eksamen(er)

EKSAMENSAVMELDING

Studentene kan melde seg av eksamen innen angitt frist hvert semester. Dersom studentene ikke melder seg av eksamen innen fristen, registreres ett – 1 – eksamensforsøk i de(t) aktuelle kurs. Studentene har maksimalt tre – 3 – eksamensforsøk.

Frist for eksamensavmelding er:

- Uke 40 i høstsemesteret
- Uke 10 i vårsemesteret

EKSAMENSSTED

Studenten blir påmeldt til eksamen ved sitt studiested. Studenter ved BI Senter for finansutdanning blir påmeldt til eksamen ved den BI høyskole som ligger nærmest deres bosted.

Studenter som er påmeldt til eksamen kan endre eksamenssted til en av BIs øvrige høyskoler.

Frist for å endre eksamenssted:

- Uke 40 i høstsemesteret
- Uke 10 i vårsemesteret

EKSAMEN I UTLANDET

Studenter som ønsker å avlegge eksamen i utlandet må ta direkte kontakt med Eksamenskontoret for BI Høyskolene så tidlig som mulig. Senest innen uke 40 i høstsemesteret og uke 10 i vårsemesteret.

Studenter som har bostedsadresse i utlandet, eller av presserende årsaker må oppholde seg i utlandet i eksamensperioden, kan gis tillatelse til å avlegge eksamen ved en norsk ambassade, konsulat eller skole.

I de tilfeller som det er tidsforskjell mellom norsk og utenlandsk sted skal eksamen, så langt råd er, avholdes samtidig som i Norge. Eksamen i utlandet må i alle tilfeller starte før studentene i Norge kan forlate

eksamenslokalet, dvs. 1 time etter eksamensstart.

- Eksamen kan kun avlegges ved norsk ambassade/konsulat eller skole. Forespørsler om andre eksamens steder vil bli avvist.

· Studentene må selv kontakte eksamensstedet for å få en skriftlig bekreftelse av den som påtar seg ansvaret for gjennomføringen av eksamen. Bekreftelsen fylles ut på eget skjema som fås ved henvendelse til Eksamenskontoret for BI Høyskolene. Den ansvarlige ved eksamensstedet må beherske norsk skriftlig og muntlig (engelsk godtas ikke). Dette kreves fordi den ansvarlige må kunne kontrollere at det kun benyttes tillatte hjelpemidler, og at eventuelle notater i disse er lovlige.

Bekreftelsen sendes til:

BI Senter for finansutdanning v/eksamensansvarlig, Postboks 580, N-1302 Sandvika

Uten denne bekreftelsen vil eksamensoppgavene(e) ikke bli sendt.

- Studenter som ønsker å avlegge eksamen i utlandet må betale et administrasjonsgebyr på kr 500,- pr. eksamen. Studentene må selv dekke eksamensstedets forlangende.

FORLENGET TID TIL EKSAMEN

- Ved **tre timers** eksamen gis: **30 minutter** i tillegg
- Ved **fire timers** eksamen gis: **45 minutter** i tillegg
- Ved **fem og seks timers** eksamen gis: **60 minutter** i tillegg

Det gis ikke forlenget tid til en- og to timers eksamen. Heller ikke til hjemmeeksamen, fagoppgave eller prosjektarbeid.

Studenter med annet morsmål enn norsk får ikke forlenget tid til eksamen. De har imidlertid anledning til å levere sin besvarelse på engelsk eller benytte norsk-norsk ordbok.

Det benyttes eget skjema for søknad om forlenget tid til eksamen. Skjemaet fås ved henvendelse til ditt studiested.

- Frist for å søke om forlenget tid i høstsemesteret: **Uke 40**
- Frist for å søke om forlenget tid i vårsemesteret: **Uke 10**

SYKDOMSFORFALL VED EKSAMEN

Kandidater som ved sykdom kan dokumentere at de var forhindret fra å møte til eksamen, vil få adgang til å avlegge ny eksamen neste gang eksamen arrangeres uten å betale kontinuasjonsavgift. Brev m/legeattest må være Senter for finansutdanning i hende **senest to uker etter eksamen.**

Studenten plikter selv å melde seg opp til ny eksamen, neste gang han/hun skal ta eksamen.

OFFENTLIGGJØRING AV SENSUR

SENSURTELEFONEN

Sensur vil bli offentliggjort fortløpende ved hjelp av sensurtelefonen tlf. 67 55 79 00 ca. 25 virkedager etter hver eksamen. Benytt telefon med «firkanttast», oppgi ditt studentnummer og du får opplyst dine eksa-

mensresultater. Sensurtelefonen oppdateres kun én gang i døgnet (om kvelden). Det understrekes at opplysninger om sensur ikke blir gitt ved telefonhenvendelse til Handelshøyskolen BI.

All sensur skal foreligge på sensurtelefonen senest 12. august (for vårsemesteret) og 10. februar (for høstsemesteret). Disse datoene er å anse som offentlige sensurdatoer. Det vises forøvrig til Studiereglement ved Handelshøyskolen BI.

KLAGE PÅ SENSUR

Til revidering. Vil bli lagt ut på <http://apollon.bi.no>

EKSAMENSINNLEVERINGER

INNLEVERING AV HJEMMEEKSAMENER, PROSJEKT- OG FAGOPPGAVER

Studentene skal dokumentere evne til å anvende teori på teoretiske eller praktiske problemstillinger. Studentene skal dokumentere evne til å skrive et arbeide som tilfredsstiller vanlige akademiske krav til innhold og form (hensyn til eventuelle eksterne målgrupper kommer i tilfelle i annen rekke her).

FORMELLE KRAV

Besvarelsen skal innleveres forsvarlig stiftet og i det antall eksemplarer som er angitt i oppgaven. Besvarelsens forside skal kun inneholde de opplysninger som er angitt i oppgaveteksten. Egenerklæringen som følger oppgaveteksten skal leveres inn sammen med besvarelsen. Besvarelsen skal kun leveres ved ett studiested. Besvarelsen må være Handelshøyskolen BI i hende innen angitt tidsfrist.

NB! Besvarelsen kan ikke innleveres på diskett. Telefaks kan heller ikke benyttes. For sent innleverte besvarelser vil normalt ikke bli sensurert.

INNHALDSMESSIGE KRAV - FORMÅL

Oppgavene kan løses individuelt eller i grupper på inntil tre studenter (dersom ikke annet er oppgitt i oppgaveteksten). Studentene oppfordres til å samarbeide i grupper. Det er ikke tillatt for flere grupper å samarbeide, da dette betraktes som fusk eller forsøk på fusk og rammes av Studiereglement ved Handelshøyskolen BI § 17. Oppdages det for eksempel avskrift av andres besvarelse, kilder uten kildehenvisninger eller direkte «lån» av hele besvarelser skrevet tidligere, er dette å betrakte som fusk.

Endelig oppgavetittel skal være kort og informativ slik at oppgavens innhold fremgår av tittelen. Et sammendrag på inntil én side skal komme rett etter innholdsfortegnelsen og foran selve teksten. Studentene oppmuntres til å bruke egne (og evt. andres) figurer for å illustrere problemstilling, oppbygging, argumentasjonsgang – f.eks. ved årsaksmodeller, flytdiagrammer o.l.

REFERANSER OG LITTERATURLISTE

Ved en vitenskapelige høyskole er referanser til kildene viktig for alle faglige arbeider. Bruk av referanser gir forfattere mulighet til å dele kunnskap og sammenligne kilder. Referansene skal opplyse om hva som er egne bidrag og hva som er andres. På den måten kan opplysninger og sitater kontrolleres og etterprøves. God referanseskikk er en måte å sikre mot plagiater så vel som å vise forfatterens resonnementer.

Det er mange måter å sette opp referanser på. Forskningsutvalget ved Handelshøyskolen BI vedtok våren

1999 å anbefale følgende referansestandard for alle studentoppgaver ved BI. Den håndterer alle referanser med en enkel «forfatter-år» referanse i teksten og korresponderende litteraturliste på slutten av dokumentet. Referansen skal gi en så fullstendig informasjon at leseren har mulighet til å finne tilbake til det spesifikke sitatet. Kilden oppgis både i oppgaveteksten (referanse i teksten) og i en egen litteraturliste bakerst i oppgaven. Mer utførlig forklaring finner du på bibliotekets web-side: <http://www.bi.no/library/>

REFERANSER I TEKSTEN

Referanser som gjøres i teksten er ment å gi henvisning til den alfabetiske litteraturlisten i slutten av besvarelsen.

Eksempler

- Kilder refereres fortløpende i teksten med forfatterens etternavn og utgivelsesår i parentes etter følgende prinsipper:
... som viser seg å være viktig i strategiske prosesser (Lorange 1993).
Peter Lorange (1993) hevder i sin analyse av strategiske prosesser at...
- Ved direkte sitat skal det også henvises til sidenummer. Mellom årstall og sidetall brukes kolon:
Michael Porter (1985: 3) sier det derimot slik «value is what customers are willing to pay.»

LITTERATURLISTEN

Alle oppgaver skal ha en litteraturliste som inneholder de verk som det refereres til i teksten, men heller ikke flere. Litteraturlisten skal stå på et eget ark bakerst i oppgaven. Listen sorteres alfabetisk på etternavn. Alle referanser i litteraturlisten må være konsekvent gjennomført med riktig bruk av skille tegn og kursiv for å være korrekt.

Bøker

- To forfattere:
Kotler, Philip og Gary Armstrong. 1996. *Principles of marketing*. 7th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Redaktører:
Roos, Göran, Georg von Krogh og Johan Roos, red. 1997. *Strategi som konkurransefortrinn*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.

Kapitler i bøker

Amdam, Rolv og Gunnar Yttri. 1998. «The European Productivity Agency, the Norwegian Productivity Institute and management education.» I *Missionaries and managers: American influences on European management education, 1945 – 1960*, redigert av T. R. Gourvish and N. Tiratsoo. Manchester: Manchester University Press.

Tidsskriftartikler

Stabell, Charles B. og Øystein D. Fjeldstad. 1998. «Configuring value for competitive advantage: On chains, shops and networks.» *Strategic Management Journal*, 19 (5): 413-437.

GENERELLE BEDØMMELSESKRITERIER

Ved Handelshøyskolen BI benyttes stort sett følgende kriterier ved vurdering av oppgaver:

- 1) Valg av tema og problemstilling
- 2) Formulering av problemstillingen
- 3) Logisk oppbygning/disposisjon
- 4) Metodevalg
- 5) Prioritering
- 6) Analyse og vurdering
- 7) Kildebruk
- 8) Språk

AD. 1: VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING

Temaet bør være faglig interessant og relevant i forhold til det aktuelle faget eller studiet som et hele.

AD. 2: FORMULERING AV PROBLEMSTILLINGEN

Det er viktig at utgangspunktet for arbeidet er klart formulert og at problemstillingen er avgrenset slik at arbeidsmengden er realistisk for den gjeldende tidsramme. Det er også viktig at problemstillingen er kort og klart formulert.

Noen eksempler på formuleringstyper kan tas med: «Handelshøyskolen BIs profil hos tidligere og nåværende studenter» (temabeskrivelse). «Hvem velger Handelshøyskolen BI etter hvilke kriterier?» (forskningsspørsmålet som arbeidet kan gi svar på). «Studenter som betaler studiene selv er mer kritiske til Handelshøyskolen BIs servicenivå enn studenter som får betalt studiene av arbeidsgiver» (hypotese).

Problemstillingen er ikke fullstendig formulert uten en klargjøring av de viktigste begrepene, av hvem og hva som skal beskrives og drøftes i arbeidet (enheter og variabler). Ved formuleringen av problemstillingen kan det også utdypes hva som forutsettes og hva som skal undersøkes i oppgaven. Presisering og avgrensing av problemstillingen er vanligvis den mest avgjørende fase i prosjektarbeidet. Erfaringen viser at de studenter som har en klar problemstilling, får mer ut av oppgaven og lager ofte et bedre produkt. Den viktigste grunnen til dette er nok at man gjennom en klar beskrivelse av problemet har kommet langt på vei i løsningen av det.

AD. 3: LOGISK OPPBYGNING/DISPOSISJON

Ved prosjektoppgave gjelder en obligatorisk disposisjon som er logisk og hensiktsmessig ved slike oppgaver. Denne eller en lignende disposisjon kan selvsagt også brukes ved de øvrige oppgavetyper. Uansett: De enkelte deler i oppgaven bør komme naturlig etter hverandre slik at det skriftlige arbeidet blir lett å lese, slik at det blir «en rød tråd» i besvarelsen. Den røde tråden bør komme frem både i sammendraget og i innholdsfortegnelsen. Sammendraget skal være oppgaven i miniatyr, med forklaring om bakgrunnen for den, problemstilling, metodevalg, kort analysereferat og konklusjon, slik at man kan danne seg et bilde av hva hele oppgaven går ut på. Således må både sammendraget og innholdsfortegnelsen komme foran i besvarelsen.

AD. 4: METODEVALG

Den metoden (eller de metodene) som velges bør være hensiktsmessig ut fra det problemet man jobber med og de rammebetingelser man arbeider under. Metodevalget skal beskrives kort og begrunnes. Foruten valg av problemstilling og valg av formuleringstype tas særlig følgende metodevalg:

- Valg av enhet(er) og variabler, inkludert eventuell utvalgsstrategi og operasjonalisering.
- Valg mellom datakilder (om foreliggende data kan brukes eller om egen datainnsamling er nødvendig).
- Valg av (evt.) undersøkelsesopplegg.
- Valg av databehandlings- og analyseopplegg.

Også tolkning og rapportering kan evt. betraktes som metodevalg.

AD. 5: PRIORITERING

Den som skriver en oppgave bør ikke ta med alt, men prioritere mellom mer og mindre relevant stoff. Hva som er relevant, avhenger av problemstillingen. Man bør evt. bruke vedlegg for dokumentasjon av tabellstoff, o.l.

AD. 6: ANALYSE OG VURDERING

Å skrive en oppgave innebærer innsamling av informasjon (data). Det er sjelden nok å fortelle og beskrive slik informasjon. Studentene bør først og fremst bruke informasjon, dvs. foreta en selvstendig analyse, vurdering og tolkning av informasjon i forhold til problemstillingen.

AD. 7: KILDEBRUK

Ved oppgaveløsning samles og brukes (analyseres, vurderes og tolkes) informasjon. Et vesentlig bedømmelseskriterium er hvordan tilgjengelig faglitteratur blir brukt innholdsmessig, både ved valg og utforming av problemstillingen og ved gjennomføringen av selve oppgaven. Med mindre annet er avtalt skal litteraturbruken imidlertid være middel og ikke mål i seg selv. Det er m.a.o. igjen problemstillingen som avgjør hva som er relevant faglitteratur som bør brukes og hva som ikke er relevant. Det er en selvfølge at enhver leser og sensor lett skal kunne identifisere den kilde eller de kildene som er grunnlag for studentens argumentasjon, redegjørelse eller drøfting. Se forøvrig «Referanser og litteraturlister».

AD. 8: SPRÅK

Ved vurderingen av hjemmeeksamener, prosjekt- og fagoppgaver legges det vekt på rettskrivning og språkføring, og at språket er tilpasset lesergruppen. Dårlig språkføring og svak rettskrivning teller negativt!

RETNINGSLINJER FOR ENDRING AV KURSKODER

Høyskolerådet vedtok 13. mai 1991 følgende retningslinjer for endring av kurskoder.

Endring av kurskode skjer når:

- Kursinnhold og/eller målformulering er vesentlig endret
- Vekttall er endret
- Nytt kurs innføres.

Endring av kurskode skjer ikke automatisk når:

- Obligatorisk litteratur endres
- Hjelpemidler til eksamen endres
- Kursinnhold og/eller målformuleringer justeres
- Eksamensform endres.

For studentene betyr dette at de alltid må lese kursbeskrivelsen(e) som gjelder for eksamen det semesteret – studieåret – eksamen skal avlegges.

TRE MASTERUTDANNINGER VED HANDELSHØYSKOLEN BI

VIDERE UTDANNINGSMULIGHETER

Handelshøyskolen BI tilbyr i dag tre masterprogrammer for deg som ønsker å videreutdanne deg. Alle våre masterprogrammer krever minimum en treåring høyskoleutdanning. Master of Science (MSc) er et to-årig fordypningsstudium som du kan ta rett etter en diplomøkonomutdanning. Våre to øvrige masterprogrammer, Master of Business Administration (MBA) og Master of Management (MM), krever i tillegg 4 års arbeidserfaring.

MASTER OF SCIENCE (MSc)

MSc-studiet er 2-årig og bygger direkte på en grunnutdanning på Bachelor-nivå. BI tilbyr tre Master of Science-studier: Master of Science in Business, Master of Science in Financial Economics og Master of Science in Marketing. På Master of Science in Business (MScB) tilbys flere spesialiseringsretninger, også kalt Majors. Studiet har også valgfri del. For mer informasjon se: www.bi.no/msc

Studiet gir deg faglig fordypning innen valgte spesialisering og oppdaterte kunnskaper innen ledelsesteorier og analytiske teknikker og er et internasjonalt anerkjent studium. Programmet går over to år på heltid og har et interaktivt læringsmiljø med studenter fra hele verden. All undervisning er på engelsk og studiet tilbys ved Handelshøyskolen BI i Sandvika.

Dagens økonomi er karakterisert av en økende grad av internasjonal konkurranse, fragmenterte og krevende markeder og ikke minst en høy teknologisk endringstakt. Dette har bidratt til økende etterspørsel på tung teoretisk kunnskap innen forskjellige ledelsesdisipliner. Gjennom MSc-studiet utdanner BI høyt kvalifiserte kandidater for mer krevende analyse- og konsulentstillinger innen privat og offentlig sektor.

MSc programmet har en sterk akademisk plattform og gjennom studiet vil du få god kontakt med våre faglige ressurspersoner innenfor de forskjellige spesialiseringene. Våre vitenskapelige stab videreformidler sine forskningsbaserte kunnskaper gjennom praktiske problemstillinger som ledere møter innen finans, markedsføring, strategi og informasjonsteknologi. Studiet har stor teoretisk og metodisk tyngde og kvalifiserer derfor til opptak til doktorgradsstudier.

Se også www.bi.no/msc.

MASTER OF MANAGEMENT (MM)

Master of Management er et deltids Master-studium. Studiet er utviklet med tanke på at studentene er i full jobb. Studiet bygges opp av enkeltstående Master of Management Program som tilsammen gir en Master-grad. Du velger selv de Master of Management Program du ønsker. Hvert enkelt program trekker deltakerens yrkeserfaring inn i undervisningen, slik at kombinasjonen av teori og praksis blir unik og gjør studiene enda mer levende.

Det enkelte 30 studiepoeng Master of Management Program er selvstendig, kompetansegivende og avsluttende og kan gjennomføres uavhengig av Master of Management-graden. Hvert enkelt program gjennomføres over ett år med 5-6 intensive studiesamlinger, hver med en varighet fra 3-5 dager.

Minimumskravet til forkunnskaper er 3 års utdanning fra høyskole/universitet, samt 4 års yrkeserfaring. Mer informasjon om Master of Management-studiet fås ved henvendelse til ditt studiested eller til

Handelshøyskolen BI, Senter for lederutdanning, Karlsborgveien 4, 0193 Oslo. Tlf.: 815 44 060 (studieveilednings- og opptakstelefon) eller sentralbordet tlf.: 22 57 62 00.

Se også www.bi.no/mm.

MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION (MBA)

MBA studiet er et «general management» 11 måneders program på heltid med hovedvekt på ledelse, strategi og corporate finance. Studiet bygger på minimum tre års arbeidserfaring, hvor minimumskravet til forkunnskaper er tre/fire års høyere offentlig godkjent utdanning samt GMAT test (score: 600).

All undervisning foregår på engelsk og studentprofilen er 50 % norske og 50 % utenlandske. Et svært viktig moment ved studiet er strategi prosjektet hvor studentene jobber i grupper som konsulenter for en utvalgt bedrift. Dette arbeidet foregår parallelt med undervisningen, og er med på å gi studentene en praktisk erfaring i studiet. I tillegg gjennomføres en introduksjonsuke tidlig i studiet samt en internasjonal studietur.

Mer informasjon om MBA fåes ved henvendelse til ditt studiested, eller til Handelshøyskolen BI, Executive School, Karlsborgveien 4, 1093 Oslo. Tlf. 22 57 62 00. E-mail: mba@bi.no, eller web: www.bi.no/mba

REGLEMENTER

STUDIEREGLEMENT FOR HANDELSHØYSKOLEN BI

REGLEMENTET ER VEDTATT I STYRET 6. MARS 2003

OG MED VIRKNING FRA 1. JUNI 2003

KAPITTEL I GENERELLE REGLER

- §1 Hvem reglementet gjelder for
- §2 Studentenes undersøkelses og opplysningsplikt
- §3 Opptakskrav
- §4 Opptak
- §5 Studieavgift
- §6 Utmelding, studieavbrudd og permisjon
- §7 Forlenget studietid (fullføringsfrister)
- §8 Ordensbestemmelser mv

KAPITTEL II EKSAMEN

- §9 Definisjoner
- §10 Eksamensformer
- §11 Pensum
- §12 Fritak for eksamen
- §13 Adgang til å gå opp til eksamen
- §14 Eksamensdeltakelse og eksamensfremmøte
- §15 Eksamensavgift
- §16 Spesiell tilrettelegging av eksamen
- §17 Fusk
- §18 Kontinuasjoneksamen
- §19 Sensur
- §20 Begrunnelse for og klage over karakterfastsetting
- §21 Formelle feil ved eksamen
- §22 Karakterer og vitnemål
- §23 Særlige regler for flervalgseksamen
- §24 Ordensbestemmelser ved eksamen

KAPITTEL III ANDRE BESTEMMELSER

- §25 Endringer
- §26 Forbehold

KAPITTEL IV SÆRSKILTE REGLER

- §29 Særskilte regler for (enkelt) kurs
- §33 Særskilte regler for bedriftsinterne kurs i regi av Handelshøyskolen BI

Vedlegg : Forskrift om begrunnelse og klage ved universitets- og høgskoleeksamen.

KAPITTEL I

GENERELLE REGLER

§1 Hvem reglementet gjelder for

Dette reglementet gjelder for alle studenter ved Handelshøyskolen BI. Med student menes i dette reglementet en person med en skriftlig, bindende og ikke avsluttet kontrakt med Handelshøyskolen BI.

§2 Studentenes undersøkelses- og opplysningsplikt

Enhver student plikter å sette seg inn i det til enhver tid gjeldende Studiereglement ved Handelshøyskolen BI og de særskilte reglene som gjelder det studietilbudet studenten følger, jf. kap. IV. Videre plikter studenten å sette seg inn i studieplaner, eksamensplaner, rutiner for eksamen og nødvendige forutsetninger for å gå opp til eksamen. De ovennevnte reglementer og planer finnes i BIs Studiehåndbok. Studenten plikter skriftlig å underrette Handelshøyskolen BI om navn- og adresseendring. Navneendring må dokumenteres.

§3 Opptakskrav

- a) Handelshøyskolen BI følger reglene for studiekompetanse slik disse fastsettes i forskrifter gjeldende for universiteter og offentlige høyskoler. Søkere til studier med språkvalg som vil velge annet språk enn engelsk eller tilsvarende der dette er mulig, må i det aktuelle språket ha B-/C-språk fra videregående skole.
- b) I tillegg til bestemmelsen i a) gjelder at søkere til Siviløkonomstudiet/Master of Science in Business må, uansett bakgrunn, kunne dokumentere kunnskaper i matematikk tilsvarende 2MX/2MY fra videregående skole.
- c) I tillegg til bestemmelsen i a) gjelder at søkere til det engelskspråklige studietilbudet Bachelor of Science in Business (BScB), må kunne dokumentere engelskkunnskaper tilsvarende TOEFL (550 poeng).
- d) I tillegg til bestemmelsen i a) gjelder at søkere til avsluttende Bachelor of Management program må dokumentere minst 120 offentlig godkjente studiepoeng fra høyskole eller universitet. Videre må søkeren være minst 25 år og kunne dokumentere minimum fire års yrkeserfaring. Det kan i spesielle tilfelle gis dispensasjon fra kravene om antall offentlig godkjente studiepoeng. Eventuelt opptak blir gitt på bakgrunn av en helhetsvurdering av søkeren. Det settes uansett krav om minimum 90 studiepoeng fra tidligere grunnutdanning.
- e) Det er adgang til å søke om direkte opptak til henholdsvis andre og tredje studieår ved de fleste studiene på Bachelor-nivå ved Handelshøyskolen BI. For slike opptak gjelder individuell innpasning avhengig av hvilket studium som søkes. Handelshøyskolen BI avgjør om søkeren tilfredsstiller minimumskrav til studiepoeng innenfor fagområdene i de ulike studiene.
- f) For opptak til Siviløkonomstudiet/Master of Science in Business og Sivilmarkedsførerstudiet/Master of Science in Marketing tredje år (etter 4-årig modell), forutsettes det en bestemt minimumskombinasjon av kurs tilsvarende 120 studiepoeng. Denne kombinasjonen fremgår av det til enhver tid gjeldende søknadsskjema eller studiebrosjyre.
- g) I tillegg til bestemmelsen i a) se §29 Særskilte regler for (enkelt) kurs.
- h) Bestemmelsen i a) gjelder ikke søkere som søker til Master of Science. For opptak til Master of Science gjelder særskilte regler, jf. §31.
- i) Bestemmelsen i a) gjelder ikke søkere som søker til Master of Management. For opptak til Master of Management, gjelder særskilte regler, jf. §30.
- j) Bestemmelsen i a) gjelder ikke opptak til bedriftsinterne kurs. For opptak av studenter til slike kurs gjelder særskilte regler, jf. §33.

- k) Bestemmelsen i a) gjelder ikke søkere som søker til Master of Business Administration (MBA). For opptak til Master of Business administration gjelder særskilte regler, jf. §32.

§4 Opptak

- a) En søker som aksepterer tilbud om studieplass på et studium, må innen en nærmere angitt frist returnere en undertegnet kontrakt. Ved slik aksept er søkeren registrert som student ved Handelshøyskolen BI med de vilkår som fremgår av kontrakten. Det er likevel anledning til å trekke seg fra studiet før studiestart. Melding om dette gis skriftlig eller ved personlig fremmøte innen de frister som fremgår av kontrakten.
- b) Opptak som student ved et program eller (enkelt)kurs skjer ved påmelding når ikke annet er bestemt. Påmeldingen skal være fylt ut på fastsatt skjema og være mottatt innen den frist som fremgår av det aktuelle skjema. Påmeldingen er bindende og kontraktsvilkårene fremgår av påmeldingsskjemaet. Påmeldingen gjelder også som oppmelding til eksamen.
- c) Det gis anledning til bytte av studium/program dersom studenten har akseptert plass på ett av studietilbudene ved Handelshøyskolen BI og senere fått tilbud om og akseptert plass på et annet studium ved skolen.
- d) Bestemmelsen i denne paragrafen gjelder ikke opptak til bedriftsinterne kurs. For opptak til slike kurs gjelder særskilte regler, jf. §33.
- e) Vedtak om avvisning av søknad eller avslag på søknad om opptak kan påklages til den enhet som har truffet det påklagde vedtak. Dersom klagen ikke tas til følge fullt ut i vedtaksenheten, oversendes saken til Klagenemnda ved Handelshøyskolen BI.
- Fristen for å klage er tre uker fra det tidspunkt vedtaket er kommet fram til søker.

§5 Studieavgift

- a) Enhver student er forpliktet til å betale studieavgift for normert studietid for det aktuelle studium, men det er mulighet for å melde seg ut underveis i studiet, se §6. Studieavgiften betales ved begynnelsen av hvert semester. Normert studietid for det enkelte studium fremgår av kontrakten. Studenten må betale studieavgift for normert studietid selv om han/hun gjennomfører studiet på kortere tid. Studenter som, etter søknad innvilges fritak for eksamen på et av Handelshøyskolen BI's studietilbud på grunnlag av eksamener avlagt ved andre institusjoner, innrømmes ikke reduksjon i studieavgiften.
- b) Enhver student på program eller kurs er forpliktet til å betale studieavgift for den normerte studietid slik det fremgår av den enkelte kursbeskrivelse. Frist for å melde seg av et program/kurs fremgår av påmeldingsskjemaet dersom ikke annen informasjon er gitt, ellers gjelder §6.
- c) Vitnemål/avgangsbevis utstedes først når studentens økonomiske forpliktelser overfor Handelshøyskolen BI er oppfylt.
- d) Manglende betaling av studieavgift medfører tap av studieplass og ordinær rettslig inndrivelse.

§6 Utmelding, studieavbrudd og permisjon

- a) Dersom en student ønsker å melde seg ut underveis i et studium som varer mer enn to semestre, kan utmelding skje innen de frister som fremgår av kontrakten. Frister for utmelding/avmelding på andre kurs og studier, fremgår av kontrakt dersom ikke annen informasjon er gitt. Utmelding gis skriftlig eller ved personlig fremmøte. Når utmelding har skjedd på denne måten, vil studenten bli registrert som sluttet og være fri for videre betalingsforpliktelser.
- b) Dersom uforutsette, alvorlige forhold gjør at videre skolegang blir urimelig tyngende eller umulig (personlig force majeure), kan en student søke om å få melde seg ut av studiet, programmet eller (enkelt)kurset i løpet av studieåret og derav bli fritatt for videre betalingsforpliktelser. Utmeldingen må dokumenteres med legeerklæring eller annen relevant dokumentasjon. På grunnlag av denne

dokumentasjonen avgjør Handelshøyskolen BI om det foreligger utmeldingsgrunn.

- c) Studenter som har meldt seg ut av et studium, må eventuelt søke om opptak på nytt dersom de senere ønsker studieplass.
- d) Det gis anledning til å søke om inntil ett års permisjon (opphold i studiet) i løpet av studietiden. Søknad om permisjon og ønsket varighet skal sendes skriftlig til den studieenheten studenten tilhører. Søknadsfristen er uke 25 det studieåret permisjonen skal starte. Permisjonen gis kun fra høstsemesteret og til og med påfølgende vårsemester. Unntak fra nevnte søknadsfrist er søknad om permisjon som skyldes svangerskap, avtjening av førstegangstjeneste eller personlig force majeure (beskrevet under punkt b). Studenten blir ikke belastet med studieavgift i permisjonstiden.

§7 Forlenget studietid (fullføringsfrister)

Bestemmelsen i denne paragrafen gjelder ikke Master of Business Administration studiet; se §32. Fullføringsfristen er to år utover normert studietid slik denne er angitt i kontrakten. For deltakere på (enkelt)kurs er fullføringsfristen på ett år utover normert studietid. Etter dette må kandidater, som ønsker å forbedre karakterer/ fullføre studiet, søke om nytt opptak ved nødvendige (enkelt)kurs eller hele studium. Handelshøyskolen BI vurderer da på fritt grunnlag om tidligere avlagte eksamener kan inngå i grad/tittel.

§8 Ordensbestemmelser mv

Regler om krav til høyskolestudenters opptreden og atferd mv, om reaksjoner og om saksbehandling, finnes i privathøyskoleloven kapittel 3A, jf § 14 og § 14a. Dette gjelder særlig § 10h om studenters taushetsplikt, § 10i om bortvisning og utestengning som følge av fusk til eksamen og grovt forstyrrende atferd. Om fusk vises det til § 17 i dette reglementet. For Handelshøyskolen BI gjelder i tillegg følgende bestemmelser:

En student som medvirker til at en annen student fusker eller forsøker å fuske, kan utestenges fra høyskolen og fratras retten til å gå opp til eksamen i inntil ett år. For saksbehandlingen og de formelle vilkår gjelder reglene i privathøyskoleloven § 10i fjerde og femte ledd jf § 14 og § 14a tilsvarende.

Det samme gjelder en student som har utvist uverdigg atferd som skader eller er egnet til å skade det allmenne omdømmet til Handelshøyskolen BI.

Konserndirektør kan gi en student, som opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved Handelshøyskolen BI ellers, skriftlig advarsel om at forslag om bortvisning vil bli fremmet for styret dersom studenten fortsetter sin forstyrrende opptreden.

Konserndirektør kan gi studenten skriftlig advarsel om at forslag om utestenging fra studiet vil bli fremmet for styret, hvis studenten ikke respekterer bortvisning vedtatt av styret.

Avgjørelsen kan påklages til Klagenemnda ved Handelshøyskolen BI.

KAPITTEL II

EKSAMEN

§9 Definisjoner

- a) Med eksamen menes i dette reglementet et arrangement hvor studentens ferdigheter og kunnskaper vurderes systematisk i samsvar med faglige normer i den hensikt å fastlegge en karakter som mål på studentens kunnskaps- og ferdighetsnivå.
- b) En eksamen kan gjelde for hele eller deler av ett kurs.
- c) Med kontinuasjon menes i dette reglementet en fornyet prøve.

§10 Eksamensformer

- a) De for tiden gyldige eksamensformer (eller en kombinasjon av disse) er:
 - 1) Skriftlig eksamen
 - 2) Muntlig eksamen
 - 3) Innleveringsoppgaver
 - 4) Aktiv klassesdeltagelse
 - 5) FlervalgseksamenerNærmere bestemmelser om eksamensformer fremgår av særskilte regler for de aktuelle studier der slike regler er gitt.
- b) Eksamensform, tillatte hjelpemidler og eventuelt gruppestørrelse til eksamen fremgår av kursbeskrivelsen som er vedtatt i det aktuelle undervisningsutvalg.

§11 Pensum

Alle eksamener baseres på det til enhver tid gjeldende pensum slik dette fremgår av kursbeskrivelsen som er vedtatt i det aktuelle undervisningsutvalget.

§12 Fritak for eksamen

Bestemmelsen i denne §12 gjelder ikke Master of Science, Master of Business Administration og Master of Management in Change Management (Kina). Jf. kap. IV Særskilte regler for disse studiene.

Styret eller den styret bemyndiger kan gi fritak for eksamen etter reglene i Privathøyskoleloven §10d jf §10b tredje ledd.

Søknad rettes til den aktuelle studieadministrative enhet. Vedtak om avvisning av søknad eller avslag på søknad om fritak fra eksamen kan påklages til den enhet som har truffet det påklagde vedtak. Fristen for å klage er tre uker fra det tidspunktet vedtaket er gjort kjent for søker.

Dersom klagen ikke tas til følge fullt ut i vedtaksenheten, skal vedtaksenheten oversende saken til Klagenemnda ved Handelshøyskolen BI.

§13 Adgang til å gå opp til eksamen

Studenter har adgang til å avlegge en eksamen dersom følgende betingelser er tilfredsstillt:

- 1) Har en kontrakt som hjemler adgang til den aktuelle eksamen.
- 2) Oppfyller eventuelle, spesielle faglige eller andre krav som gjelder deltagelse i den aktuelle enkelteksamen.
- 3) Er registrert som eksamenspåmeldt ved fristens utløp.
- 4) Har gjennomført færre eksamensforsøk i den aktuelle enkelteksamen enn det som følger av §18.
- 5) Har betalt forfalt studieavgift.

§14 Eksamensdeltagelse og eksamensfremmøte

- a) Et eksamensforsøk er gjennomført hvis studenten er påmeldt den aktuelle eksamen innen utløpet av avmeldingsfristen og ikke har dokumentert legitimt fravær, f. eks sykdom, ved eksamen innen to uker etter eksamensdato.
- b) Eksamenskandidater må ved fremmøte til eksamen fremvise gyldig legitimasjon med bilde. Kandidater som ikke kan legitimere seg kan bortvises fra lokalet, jf. §24 c).

§15 Eksamensavgift

- a) Eksamensavgift for første eksamensforsøk er normalt inkludert i studieavgiften, jf. §13 pkt. 5. Unntak kan imidlertid forekomme og vil i så fall bli opplyst i hvert enkelt tilfelle.
- b) Kontinuasjonsavgift betales særskilt.

§16 Spesiell tilrettelegging av eksamen

Kandidaten kan, på bakgrunn av funksjonshemming og innen angitte frister, søke den aktuelle studieenhet skriftlig om spesiell tilrettelegging av eksamen i form av ekstra hjelpemidler til eksamen eller særskilte ordninger mht eksamensgjennomføringen. Søknaden vil bli vurdert ut fra om gjennomføringen av eksamen da vil være faglig forsvarlig. Tilretteleggingen skal ikke gi studenten fordeler i forhold til andre studenter.

Handelshøyskolen BI behandler søknad om spesiell tilrettelegging individuelt.

Søknaden må inneholde en dokumentert begrunnelse fra sakkyndig person, datert det semester kandidaten skal avlegge eksamen. Eget skjema benyttes. Søknaden gjelder kun for ett eksamenssemester, ny søknad må foreligge foran hvert eksamenssemester.

§17 Fusk

Regler om fusk til eksamen, herunder om reaksjoner og saksbehandling, finnes i privathøyskoleloven kapittel 3A og § 14a.

For Handelshøyskolen BI gjelder i tillegg følgende bestemmelser:

Som fusk regnes brudd på Studiereglementet ved Handelshøyskolen BI eller på bestemmelser gitt i medhold av Studiereglementet. Andre uredlige handlinger eller forhold som tar sikte på å gi kandidaten et uberettiget fortrinn ved eksamen regnes også som fusk. Også handlinger som foregående, eller som på andre måter medfører at kandidatens kunnskaper og ferdigheter ikke blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte, blir betraktet som fusk.

Som fusk regnes det også når kandidaten har fått kjennskap til eksamensoppgaver før eksamen starter, eller har manipulert eksamensbesvarelsen etter at denne er levert.

Har en student forsetlig eller grovt uaktsomt fusket, eller forsøkt å fuske, kan eksamen annulleres, jf Privathøyskoleloven §10e første ledd, og studenten kan utestenges fra Handelshøyskolen BI og fratas retten til å gå opp til eksamen i inntil ett år, jf Privathøyskoleloven §10i tredje ledd. Vedtak om annullering eller utestegning treffes av styret. Vedtak om annullering eller utestengning kan påklages til Klagenemnda ved Handelshøyskolen BI.

§18 Kontinuasjoneksamen

- a) Kandidaten kan gjennomføre maksimalt tre eksamensforsøk.
- b) Når et kurs utgår uten å bli erstattet, avholdes normalt ytterligere to eksamener.
- c) Bestemmelsene i a) og b) gjelder ikke Master of Science studiet og Master of Business Administration studiet. Kontinuasjons-ordningen for studenter ved disse studiene fremgår av de særskilte reglene for disse studietilbudene, jf. kap. IV.

§19 Sensur

- a) Følgende sensurordninger gjelder ved Handelshøyskolen BI:
- 1) Det skal benyttes to sensorer, hvorav minst en ekstern, i følgende tilfeller:
 - Ved bedømmelse av kandidatens selvstendige arbeid ved høyere grads studier.
 - Ved ny sensurering som følge av klage over karakterfastsettingen, jf §20.
 - Ved ny sensurering som følge av formelle feil ved eksamen, jf §21.
 - 2) Ved bedømmelse av muntlig eksamen eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, skal det være minst to sensorer.
 - 3) I alle øvrige tilfeller skal det benyttes minst en intern sensor kombinert med ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsformen.
- b) Det er adgang til å gi ulike deler av eksamen spesielle vekter. Vektene skal oppgis i oppgaveteksten og benyttes i sensureringen.
- c) Ved fornyet eksamen gjøres den beste karakteren gjeldende.
- d) Kandidater som trekker seg fra eksamen etter §24 f), får karakteren Ikke bestått (F).
- e) Sensuren skal foreligge innen tre uker fra eksamensdato hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid.
- f) Sensuren kunngjøres normalt ved oppslag på studiestedet, på BIs Web-sider for studenter eller via sensurtelefonen. For de enkelte studier kan det gis nærmere bestemmelser om hvordan sensuren skal kunngjøres eller meddeles kandidatene.

§20 Begrunnelse for og klage over karakterfastsetting

- a) Kandidaten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Anmodning om begrunnelse må framsettes innen en uke fra kandidaten fikk kjennskap til karakteren, dog aldri mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort eller meddelt kandidaten. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig av en av sensorene. For de enkelte studier kan det fastsettes at muntlig begrunnelse gis til fastsatte tider, hvor sensor skal være tilgjengelig for kandidatene. I begrunnelsen for karakterfastsettingen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Er det gitt skriftlige retningslinjer (sensorveiledning) for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelig for kandidatene etter at sensuren er kunngjort.
- b) **Klage over karakterfastsetting (klagesensur)**
En kandidat kan klage skriftlig på karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort, eller – dersom det er bedt om begrunnelse - fra det tidspunkt begrunnelse er gitt. Dersom kandidaten har fremsatt klage på formelle feil ved eksamen (se § 21) løper klagefristen etter denne paragraf (§ 20) først fra det tidspunkt endelig avgjørelse av klagen over formelle feil foreligger.
Klage over karakterfastsetting skal være saklig begrunnet.
Skriftlig klage sendes den aktuelle studieenhet. Ved gruppebesvarelser må klagen være signert av alle kandidatene.
Muntlige eksamener og klasseprestasjoner kan ikke påklages.
Ved ny sensur etter denne paragraf (klagesensur) benyttes minst to andre sensorer enn de som har fastsatt det påklagede sensurvedtak, hvorav det skal være en ekstern. Nytt resultat kan bli dårligere eller bedre enn opprinnelig sensur, det kan også innebære at opprinnelig karakter opprettholdes. Den karakter som fastsettes ved klagesensur kan ikke påklages til ny vurdering, men kan være gjenstand for klage over formelle feil, jf § 21.
- c) For Flervalgseksamen, se §23.

§21 Formelle feil ved eksamen

Kandidater som har avlagt eksamen eller prøve kan klage over formelle feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling eller sensur.

Klage over formelle feil ved eksamen må fremsettes skriftlig innen tre uker etter at kandidaten er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen. Har kandidaten bedt om begrunnelse for karakterfastsettingen, løper fristen likevel ikke før slik begrunnelse er gitt. Har kandidaten fremsatt klage over karakterfastsettingen etter reglene i § 20, løper klagefristen etter denne paragraf først fra det tidspunkt resultatet av klagesensuren er kunngjort eller meddelt studenten.

Hvis det er begått feil som det er rimelig å anta kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne, treffer styret eller den styret bemyndiger vedtak om nødvendige tiltak for å kompensere feilen. Slike tiltak kan være ny sensur eller ny eksamen.

Tiltak mot formelle feil ved eksamen kan også iverksettes selv om ingen har klaget over feilen.

Styret kan fastsette generelle retningslinjer for behandling av klage over formelle feil, herunder for hvilke tiltak som bør iverksettes.

Avgjørelse av klage over formelle feil kan påklages til Klagenemnda ved Handelshøyskolen BI, jf. privathøyskoleloven § 14a. Avgjørelse om tiltak mot formelle feil som er truffet uten at feilen er påklaget, kan påklages til Klagenemnda ved Handelshøyskolen BI av kandidater som avgjørelsen gjelder eller direkte berører. Dersom det avholdes ny sensur eller ny eksamen, kan den nye karakterfastsettingen påklages etter reglene i § 20.

§22 Karakterer og vitnemål

- a) Ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal karakterene enten være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått. Dårligste karakter som godkjennes for bestått eksamen er E.

Vurderingsuttrykkene som benyttes for den graderte skalaen er

- A Fremragende
- B Meget god
- C God
- D Nokså godt
- E Tilstrekkelig
- F Ikke bestått

- b) Vitnemål utstedes (vanligvis på anmodning fra studenten) når alle eksamener er fullført og bestått
- c) For Master of Management in Change Management (Kina) benyttes en annen karakterskala, jf. §30.4.

§23 Særlige regler for flervalgseksamen

- a) Kandidaten skal benytte det utleverte svarark og følge den vedlagte veiledningen.
- b) Sensur av flervalgseksamen består i å kontrollere kandidatens valgte svaralternativ mot fasit. Sensorveiledning utarbeides ikke ved denne type eksamen.
- c) Ved klage over sensurvedtak skal kandidatens svarark på nytt kontrolleres mot fasit. Resultatet av kontrollen skal meddeles kandidaten skriftlig sammen med eventuell ny og endelig karakter.
- d) Går klagen over sensurvedtaket ut på at det er feil i den utarbeidede fasit eller i eksamensoppgaven, behandles klagen som klage over formelle feil, jf. § 21.

§24 Ordensbestemmelser ved eksamen

- a) Kandidaten skal være på plass i eksamenslokalet senest 15 minutter før tidspunktet for eksamensstart. Kandidater som møter etter at eksamen har begynt, eller som har fått skriftlig beskjed om å møte i et annet eksamenslokale, kan nektes adgang.

- b) Kandidater som har fått innvilget spesiell tilrettelegging av eksamen etter §16, må medbringe skriftlig bekreftelse på dette. Denne skal fremlegges på eksamensdagen. Kandidater med spesiell tilrettelegging av eksamen må møte 20 minutter før eksamen begynner.
- c) Kandidater skal uoppfordret vise gyldig legitimasjon, jfr. §14b). Som gyldig legitimasjon regnes studiekort m/foto, førerkort, pass eller annet dokument med foto som godtas som offentlig legitimasjon. Kandidater uten gyldig legitimasjon kan vises bort fra eksamen.
- d) Det er ikke tillatt å benytte hjelpemidler som ikke er godkjent. Kandidatene kan heller ikke låne hverandres hjelpemidler. Den enkelte kandidat er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler for kildebruk før eksamen.. Medbrakte vesker etc. settes på anvist plass. Mobiltelefoner, personsøkere, PC, etc. tillates ikke i eksamenslokalet. PC er kun tillatt dersom det er oppgitt som tillatt hjelpemiddel i kursbeskrivelsen.
- e) Eksamenssettets forside beskriver hva settet inneholder. Det er kandidatens ansvar å kontrollere at disse opplysningene stemmer overens med det utleverte oppgavesettet. Kandidaten skal kun benytte de kladdeark og innføringsark som utdeles av eksamensinspektørene. Hvert innføringsark skal fylles ut med studentnummer, eksamenskode og sidenummerering. På første side skal i tillegg kursnavn og eksamenssted angis. Blyant kan ikke benyttes til innføring ved ordinære skriftlige eksamener og flervalgseksamener. Innlevert kladd godtas ikke som besvarelse.
- f) Kandidater som trekker seg fra eksamen etter at oppgaven er utdelt, kan ikke forlate lokalet før en time er gått (gjelder ikke eksamener med varighet på en time) og fremmøtelisten er signert. Kandidaten vil i slike tilfeller få karakteren Ikke Bestått (F), jf §19 d).
- g) Når kandidaten ønsker å forlate eksamenslokalet midlertidig, skal en av inspektørene varsles. Kandidaten blir sittende inntil inspektøren har gitt klarsignal. Ingen kan forlate eksamenslokalet før etter en time etter eksamensstart (gjelder ikke eksamener med varighet på en time).
- h) Ved pause utenfor eksamenslokalet, plikter kandidaten å rette seg etter inspektørens anvisninger. Kandidaten skal ikke kommunisere med andre enn eksamensinspektørene, eller forlate eksamenslokalets nærmeste omgivelser.

KAPITTEL III

ANDRE BESTEMMELSER

§25 Endringer

- a) Handelshøyskolen BI har rett til å iverksette endringer i bestemmelser som gjelder for institusjonen, herunder rett til å endre studieopplegg, tid og sted for undervisning, lærerkrefter, studieavgift, m.m., og å fravike de ulike publikasjoner fra de ulike enheter innenfor Handelshøyskolen BI. Handelshøyskolen BI står fritt til å avlyse programmer der det ved studiestart ikke er nok kandidater til å sikre en forsvarlig gjennomføring av programmet.
- b) Endring av studieavgift skal godkjennes av styret ved Handelshøyskolen BI.
- c) Styret fastsetter de reglementer og instruksjer som gjelder ved Handelshøyskolen BI.
- d) Endringer i studieplaner skal godkjennes av kollegiet ved Handelshøyskolen BI eller det organ kollegiet bemyndiger.
- e) Endringer skal gjøres kjent for studentene så raskt som mulig og på en hensiktsmessig måte.

§26 Forbehold

Handelshøyskolen BI tar forbehold om eventuelle trykkfeil i studieinformasjon, kursbeskrivelser og annen dokumentasjon som gjelder for det enkelte studium.

KAPITTEL IV

SÆRSKILTE REGLER

§29 Særskilte regler for (enkelt) kurs

- a) Påmelding til (enkelt) kurs er bindende og gjelder også for eksamen. Ved påmelding til kurs som har spesifikke opptakskrav vil søkeren bli vurdert etter gjeldende opptakskrav og utfallet av vurderingen meddelt søkeren pr. brev.
- b) For kurs med innsendingsoppgaver gjelder:
 Innsendingsoppgaver skal leveres til fastsatte tider. For sent innleverte innsendingsoppgaver vil ikke bli prioritert av lærer.
 For Handelshøyskolen BI Senter for finansutdanning og Forsikringsakademiet gjelder i tillegg til bestemmelsen i a) følgende:
 Samtlige innsendingsoppgaver må være mottatt senest 14 dager før eksamen avholdes.
 Kandidater som avlegger eksamen uten godkjente innsendingsoppgaver, der disse er obligatoriske, vil ikke få eksamenskarakter. Kandidaten kan først gå opp til ny eksamen når innsendings-oppgavene er godkjent.
 For at innsendingsoppgavene skal godkjennes, må karakteren på hver enkelt besvarelse være bestått. Hvis karakterkravet ikke er oppfylt, må studenten besvare ny oppgave. Studenten kan ikke påregne å besvare ny oppgave og avlegge eksamen før neste ordinære eksamen.
 Innsendingsoppgaver kan besvares individuelt eller i mindre grupper. Det er imidlertid ikke tillatt for flere grupper å samarbeide om utarbeidelse av besvarelsen. Avdekkes det noen form for irregulært samarbeid, for eksempel avskrift av andres besvarelser, kilder uten kildehenvisning eller direkte "lån" av hele besvarelser fra tidligere, vil besvarelsen bli underkjent.

§33 Særskilte regler for bedriftsinterne kurs i regi av Handelshøyskolen BI

For bedriftsinterne kurs gjelder individuelle bestemmelser slik de er fastlagt i den enkelte kontrakt.

§§ 27, 28, 30-32, 34-36 er utelatt.

FORSKRIFT OM BEGRUNNELSE OG KLAGE VED UNIVERSITETS- OG HØGSKOLEEKSAMENER

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1973
med hjemmel i kongelig resolusjon 5. desember 1969 om delegasjon m.v.
i forbindelse med Forvaltningslovens ikrafttredelse.

§ 1 Begrunnelse

Eksamenskandidat ved universitet eller høyskole har etter at sensur er falt, rett til å få en redegjørelse for sensurvedtaket av egne eksamensprestasjoner. Redegjørelsen gis av en av sensorene. Finner sensoren det hensiktsmessig, kan redegjørelsen gis skriftlig.

Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelig for kandidaten etter at sensur er falt.

§ 2 Klage over innholdet av sensurvedtak

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig. Finnes klagen å være berettiget, endres vedtaket. I motsatt fall gis klageren en skriftlig begrunnelse for sensuren, og en frist på tre uker til å meddele om klagen opprettholdes.

Opprettholdes klagen, skal den behandles av en særskilt klagenemnd, som oppnevnes av styret, det høyeste organ ved institusjonen.

Examen philosophicum kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Muntlig eksamen, propedeutiske prøver og praktiske prøver kan ikke påklages. Er kretsen av fagkyndige i et fag så liten at styret ved institusjonen ikke anser det mulig å sammensette en klagenemnd med tilstrekkelig kyndighet, kan sensurvedtaket ikke påklages.

§ 3 Behandling i klagenemnda

Klagenemnda vurderer sensurvedtaket og begrunnelsen for det. Finner nemnda et påtagelig misforhold mellom eksamensprestasjonen og eksamensresultatet, fastsetter den ny karakter. Endring kan skje til gunst eller ugunst for klageren. Nemndas avgjørelse er endelig. I fag der den endelige karakteren fastsettes etter at muntlig eksamen er avholdt, skal det før den nye karakteren fastsettes, avholdes ny muntlig prøve.

§ 4 Klage over saksbehandlingen

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur behandles av det høyeste organ ved institusjonen, eller av det klageorgan som dette gir fullmakt. Finner klageorganet feil som kan ha hatt betydning for utfallet, opphever det sensurvedtaket og bestemmer om det skal foretas ny sensur eller holdes ny prøve. Klageorganets avgjørelse er endelig.

§ 5 Fullmakt til å gi nærmere regler

Styret ved institusjonen kan gi nærmere regler om begrunnelse, om klagens form og innhold, om frist for klagen, om klagenemnda sammensetning, hvilket organ ved institusjonen klagen skal fremsettes for og hva som skal regnes som påtakelig misforhold etter §3.

For øvrig gjelder reglene i Forvaltningslovens kapittel IV.

